

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

Факультет дошкільної, початкової освіти і мистецтв
Кафедра дошкільної та початкової освіти

Кваліфікаційна робота

освітнього ступеня «магістр»

на тему

**«МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У
ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ
ШКОЛІ»**

Виконала:

студентка VI курсу, 21 М групи
спеціальності 013 «Початкова освіта»

Макаренко Анна Валеріївна

Науковий керівник:

к. пед. н., доцент Конотоп Олена Сергіївна

Чернігів - 2024

Роботу подано до розгляду «___» _____ 2024 року

Студентка

(підпис)

Анна МАКАРЕНКО

Науковий керівник

(підпис)

Олена КОНОТОП

Кваліфікаційна робота розглянута на засіданні кафедри *дошкільної та початкової освіти*

протокол № _____ від «___» _____ 2024 р.

Студентка допускається до захисту даної роботи в екзаменаційній комісії.

Зав. кафедри

(підпис)

Ірина ТУРЧИНА

АНОТАЦІЯ

Макаренко Анна Валеріївна **Методика використання інтерактивних технологій у процесі навчання української мови у початковій школі.** Магістерська робота освітнього рівня – магістр. На правах рукопису. Спеціальності 013 «Початкова освіта». Чернігів 2024.

У роботі досліджено методику використання інтерактивних технологій у процесі навчання української мови у початковій школі. Актуальність роботи зумовлена її зорієнтованістю на використання інтерактивних технологій у початковій школі відповідно до концепції Нової української школи. У роботі описано класифікації інтерактивних технологій, їх вплив на розвиток креативності, творчості і критичного мислення, а також роль у формуванні мовної та комунікативної компетентностей. Зокрема, сформульовано модель інтерактивного навчання та підтверджено ефективність впровадження методики інтерактивного навчання експериментом, проведеним у ході цього дослідження.

Мета магістерської роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні, практичній розробці та експериментальній перевірці методики використання інтерактивних технологій у процесі навчання української мови у початковій школі

У дослідженні використано такі методи: пошуково-дослідницький метод, метод дедукції та індукції. Метод педагогічного експерименту для визначення ефективності впровадження інтерактивних технологій у систему навчання у початковій школі.

Ключові слова: інтерактивні технології, класифікація інтерактивних технологій, модель інтерактивних технологій, експеримент, українська мова, початкова школа.

SUMMARY

Makarenko Anna Valerievna Methodology for the Use of Interactive Technologies in Teaching the Ukrainian Language in Primary School. Master's Thesis. Manuscript. Specialty 013 "Primary Education." Chernihiv, 2024.

This thesis explores the methodology of using interactive technologies in the process of teaching the Ukrainian language in primary school. The relevance of the study is driven by its focus on applying interactive technologies in primary education in accordance with the New Ukrainian School concept. The paper provides a classification of interactive technologies, examines their impact on the development of creativity, imagination, and critical thinking, and highlights their role in forming linguistic and communicative competencies. Specifically, a model of interactive learning is formulated, and the effectiveness of the methodology for implementing interactive learning is confirmed by an experiment conducted within this research.

The aim of this master's thesis is to theoretically substantiate, practically develop, and experimentally verify the methodology of using interactive technologies in the process of teaching the Ukrainian language in primary school.

The study employs the following methods: the exploratory research method, deduction and induction methods, and the pedagogical experiment method to determine the effectiveness of integrating interactive technologies into the primary school education system.

Keywords: interactive technologies, classification of interactive technologies, interactive technology model, experiment, Ukrainian language, primary school.

ЗМІСТ

Вступ.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	9
1.1. Сутність інтерактивних технологій: поняття, принципи, значення.....	9
1.2. Психолого-педагогічна характеристика учнів початкових класів.....	17
1.3. Потенціал використання інтерактивних технологій на уроках української мови у початковій школі.....	23
Висновки до 1 розділу.....	28
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	29
2.1. Класифікація інтерактивних технологій.....	29
2.2. Комплекс вправ з використання інтерактивних технологій у процесі навчання української мови в 3 класі.....	36
2.3. Модель використання інтерактивних технологій у процесі навчання української мови в 3 класі.....	48
Висновки до 2 розділу.....	53
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ.....	55
3.1. Організація та проведення експериментального дослідження ефективності використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі	55
3.2. Результати експерименту та їх аналіз.....	59
3.3. Методичні рекомендації щодо використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі	62
Висновки до 3 розділу.....	66
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	71
ДОДАТКИ.....	79

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У 2018 році була розпочата освітня реформа в початковій школі, яка переорієнтувала навчальний процес на особистість дитини та змінила пріоритети: засвоєння знань перестало бути головною метою освітнього процесу в початковій школі. Основним завданням під час вивчення навчальних дисциплін стало формування життєво важливих компетентностей, розвиток ініціативи та самостійності у дітей. Концепція «Нова українська школа» [19] встановила нові вимоги до змісту, умов та результатів навчання, які стало практично неможливо досягти, використовуючи лише традиційні методи. Відтак, одним зі шляхів розв'язання цієї проблеми стало впровадження в освітній процес НУШ інтерактивних технологій навчання, які стали основою нашого дослідження.

Інтерактивні технології навчання у початковій школі досліджено у працях таких науковців як С. Євтушенко, О. Комар, Н. Кудикіна, О. Пометун, Л. Падалка та інших. Своєю чергою О. Конотоп, П. Копосов, Н. Сірант, Т. Симоненкова та ін. досліджують особливості впровадження дидактичних ігор як складник інтерактивних технологій.

Мета дослідження - полягає у теоретичному обґрунтуванні, практичній розробці та експериментальній перевірці методики використання інтерактивних технологій у процесі навчання української мови у початковій школі.

Досягнення поставленої мети передбачає реалізацію наступних **завдань**:

- 1) охарактеризувати сутність поняття «інтерактивних технологій»;
- 2) описати психолого-педагогічні особливості розвитку учнів початкової школи;
- 3) визначити потенціал використання інтерактивних технологій на уроках української мови;
- 4) проаналізувати класифікації інтерактивних технологій;
- 5) створити комплекс інтерактивних вправ для навчання української мови у початковій школі;

б) провести експериментальне дослідження та навести методичні рекомендації щодо використання інтерактивних технологій на уроках української мови у початковій школі.

Об'єкт дослідження – процес навчання української мови учнів початкової школи.

Предмет дослідження – методика використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі.

Методи дослідження. *Теоретичні*, а саме пошуково-дослідницький метод, метод дедукції та індукції для вивчення та аналізу психолого-педагогічної та науково-методичної літератури, що забезпечило розгляд загальних теоретичних питань з проблеми дослідження. *Практичні* - метод педагогічного експерименту для визначення ефективності впровадження інтерактивних технологій у систему навчання у початковій школі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати дослідження можна використовувати під час викладання навчальних дисциплін в університетах, а також під час вивчення української мови у початковій школі.

Апробація результатів роботи. Результати дослідження було апробовано у вигляді таких доповідей:

- 1) Міжнародна науково-практична конференція «Scientific Research in XXI Century» № 188. Оттава (Канада), 16-18 лютого 2024
- 2) Міжнародна науково-практична конференція «Scientific Progressive Methods and Tools» №. 191. Рига(Латвія), 6-8 березня 2024 року.
- 3) Міжнародна науково-практична конференція «Recent Advances in Global Science» № 199. Вільнюс, (Литва), 6-8 травня 2024 року.
- 4) Виступ на міжвузівському круглому столі за темою «Європейський вимір та освіта» 18 квітня в Пенітенціарній академії України та Національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка.

- 5) Міжнародна науково-практична конференція «Сучасна освіта в умовах глобалізованого світу: реалії, виклики, перспективи», 23 – 24 травня 2024 року.

Досліджувану тему розкрито в таких публікаціях:

1. Макаренко А. В. *Використання інтерактивних технологій у процесі навчання української мови у початкових класах*. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Scientific Research in XXI Century» № 188. м.Оттава(Канада), 16-18 лютого 2024 року. С. 109-112.
2. Макаренко А. В. *Роль інтерактивних технологій у процесі навчання у початкових класах*. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Scientific Progressive Methods and Tools» «InterConf» № 191. м. Рига (Латвія), 6-8 березня 2024 року. С. 93 – 96.
3. Макаренко А. В. *Потенціал використання інтерактивних технологій у процесі навчання української мови у початковій школі*. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Recent Advances in Global Science» № 199. м.Вільнюс, (Литва), 6-8 травня 2024 року. С. 163 – 166.
4. Макаренко А. В. *Класифікація інтерактивних технологій для навчання української мови в початковій школі*. Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасна освіта в умовах глобалізованого світу: реалії, виклики, перспективи». м. Чернігів, 23 – 24 травня 2024 року. С. 106 – 108.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (46 позиції) та додатків. Загальний обсяг роботи – 80 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1.1. Сутність інтерактивних технологій: поняття, принципи, значення

Сучасний розвиток освітнього процесу потребує нових форм та методів навчання, які стануть ефективними у формуванні ключових компетентностей учнів початкової школи. Одним з основних підходів є інтерактивні технології.

Перш за все зауважмо, що поняття «інтерактивна педагогіка» є досить новим. Вперше воно з'явилося у 1975 році завдяки німецькому досліднику Гансу Фріцу, який об'єднав два англійські терміни: "inter", що означає взаємний, та "act" – діяти. Він вважав, що інтерактивні технології – це форма організації навчального процесу, яка створює спеціальну, "комфортну" атмосферу в класі, де кожен учень може відчути свою успішність та інтелектуальні здібності. Це досягається за допомогою використання інтерактивних методів навчання. Проте, як зауважують Л. Падалка, С. Євтушенко, вже у часи Сократа відбулися перші прояви інтерактивного навчання, коли він за допомогою питань і відповідей спонукав своїх слухачів до пошуку істини. Елементи інтерактивного навчання також можна виявити в системі Белл-Ланкастера, яка була поширена в Англії наприкінці XVIII – на початку XIX століття, а також у США наприкінці XIX століття [23, с. 78].

Оновлення сучасної початкової освіти в Україні, яке проходить у рамках положень Концепції Нової української школи, сприяло розвитку системи методів та прийомів навчання, до яких входять й інтерактивні технології.

Саме інтерактивні технології сприяють реалізації основної мети НУШ, яка полягає в тому, щоб «виховати інноватора та громадянина, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини» [19].

Автори концепції зазначають, що «замість запам'ятовування фактів та понять учні набуватимуть компетентностей. Це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватись, проводити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. Тобто формується ядро знань, на яке будуть накладатись уміння цими знаннями користуватися, а також цінності та навички, що знадобляться випускникам української школи у професійному та приватному житті» [19]. Відповідно до зазначеного саме впровадження інтерактивних технологій у навчальну систему сприятиме формуванню в учнів основних компетенцій, а також вмінню використовувати знання на практиці. Підтвердження нашої думки знаходимо й у концепції НУШ: «щоб набувати компетентностей, школярі навчаються за діяльнісним підходом – тобто частіше щось роблять замість того, щоб просто сидіти за партами й слухати вчителя» [19], саме такий підхід реалізують інтерактивні технології, які пропонують різноманітні форми роботи для засвоєння знань та набуття компетентностей.

Проаналізуймо основні теоретичні положення інтерактивних технологій навчання. Так, О. Чупріна подає наступне визначення інтерактивних технологій, за яким – це спеціальна методика організації навчального процесу, мета якої полягає в створенні сприятливих умов для навчання, де кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну здатність. Основна ідея полягає в активній взаємодії всіх учасників навчання, де учень та вчитель виступають як рівноправні учасники. Інтерактивні технології передбачають створення життєвих ситуацій, використання рольових ігор та спільне розв'язання проблем на основі аналізу обставин. Це сприяє формуванню навичок, цінностей та атмосфери співпраці. Учитель у цьому контексті виступає як організатор та лідер дитячого колективу. Інтерактивна взаємодія покликана уникати домінування одного учасника над іншим та сприяти розвитку демократичних навичок, критичного мислення та прийняття обґрунтованих рішень учнями

[39]. Вважаємо наведена вище характеристика інтерактивного навчання повноцінно відтворює його основні ідеї та цілі.

Дж. Гедберг слушно зауважує, що інтерактивне технологічне середовище дає учням можливість вільно співпрацювати з іншими учнями, можливість вивчати інтереси та шукати інформацію, а також можливість працювати з інструментами, які роблять уроки більш актуальними та змістовними [46].

С. Сисоєва, посилаючись на педагогічну практику, зазначає, що терміни «інтерактивність», «інтерактивне навчання», «інтерактивні методи та методики навчання», «інтерактивні технології» використовуються для позначення організації навчального процесу як форми активного спілкування та співпрацю рівноправних учасників [31, с. 118].

Інтерактивна технологія, за визначенням І. Остапівської, – це спосіб організації навчання, що сприяє здобуттю знань за допомогою спільної діяльності через діалог та обмін ідеями між учнями та вчителем. "Інтерактивний" означає здатність взаємодіяти або співпереживати під час бесіди, діалогу з ким-небудь [22, с. 50]. Із зазначених характеристик можемо зробити висновок, що ці терміни є взаємодоповнюючими та синонімічними, проте інтерактивні методи вказують саме на спосіб реалізації інтерактивного навчання, а не лише звертають увагу на його теоретичний аспект.

Зокрема, І. Остапівська розмежовує інтерактивні методи, інтерактивність та інтерактивні технології. Так, під інтерактивними розуміють такі спеціальні методи, що забезпечують безперервний діалоговий обмін між усіма учасниками процесу. Варто відзначити, що в сучасних умовах, залишаючи незмінною кінцеву мету та основний зміст навчальної діяльності, інтерактивні технології доповнюють та змінюють звичні форми освітньої взаємодії, роблячи їх більш природними для дітей завдяки акценту на взаєморозумінні та співробітництву [22, с. 50].

Інтерактивність можна розглядати як метод, у якому учень, що навчається, одночасно є активним учасником, що може впливати на процес навчання. Під час взаємодії кожен має здійснювати дії: говорити, жестикулювати

виражати свої думки, моделювати, писати, малювати і т. д. Отже, кожен учень не просто слухач, а й активний учасник того, що відбувається, й сам створює процес навчання [22, с. 50].

О. Пометун, подібно до С. Сисоевої, розуміє під інтерактивними технологіями такий навчальний процес, що відбувається через постійну та активну взаємодію всіх його учасників. Дослідниці трактують це поняття як спільне навчання та взаємодопомогу (колективне та групове навчання у співпраці) [25, с. 7]

Наукові дослідження Н. Кудикіної показали, що інтерактивні технології сприяють створенню позитивної атмосфери на уроці та організації комунікації між учнями. Зокрема, дослідниками були розроблені методи та прийоми мотивації навчальної діяльності, що базуються на інтерактивному підході, які сприяють ефективному засвоєнню нового матеріалу, формуванню навичок та умінь, а також емоційно-ціннісних орієнтацій та ставлень учнів [14, с. 8].

Зокрема, як зауважує Н. Кудикіна, вченими було визначено основні інтерактивні прийоми та методи для узагальнення, систематизації знань та організації рефлексії пізнавальної діяльності. Варто зауважити, що практичні педагоги загальноосвітніх шкіл використовують інтерактивний підхід у процесі викладання різних предметів, таких як математика, історія, географія, рідна та іноземна мови, а також українська мова [14, с. 9]. Відповідно можемо зробити висновок, що технології інтерактивного навчання можуть використовуватися на різних етапах уроку та під час вивчення різних предметів.

За спостереженнями Л. Падалки, С. Євтушенка, елементи інтерактивних технологій навчання наявні в авторських технологіях Ш. Амонашвілі, Л. Занкова, В. Шаталова. Вони визначали наступні ознаки інтерактивних технологій:

- наявність загальної мети, що може відрізнитися для кожного учня, і чітко складеного плану для досягнення цієї мети;
- звернення до суб'єктивного досвіду кожної дитини;
- навчання через діалог, полілог та взаємонавчання;

- роботу у формі команд;
- активну участь та ініціативність усіх учнів у навчальному процесі;
- створення умов для досягнення успіху та стимулювання пізнавального інтересу учнів;
- застосування демократичних принципів, партнерства, рівноправності та паритетності відносин;
- обов'язкова наявність проблемної ситуації, навколо якої відбувається проблемно-пошукова діяльність;
- поєднання індивідуальної, партнерської, групової та колективної роботи [23, с. 80].

У процесі активної взаємодії реалізується й мета інтерактивних технологій: стимулювання індивідуального мислення учнів; спонукання до внутрішнього діалогу; забезпечення розуміння обміну інформацією; індивідуалізація педагогічного впливу; відтворення ролі учня як суб'єкта навчання; активний двосторонній обмін інформацією між учнем та викладачем.

О. Пометун визначила мету інтерактивних технологій, яка полягає в тому, щоб педагог створював умови, за яких учень самостійно відкриватиме, засвоювати та будуватиме знання та власну компетентність у різних сферах життя. Це є ключовим критерієм відмінності цілей інтерактивного навчання від цілей традиційної освіти [27, с. 7].

В. Староста звертає увагу на інтерактивні технології як форму інформаційної взаємодії учнів з навколишнім інформаційним середовищем. Він вказує на три основні типи інформаційного обміну, які формують різні моделі педагогічної взаємодії в процесі навчання: екстрактивний, інтерактивний та інтерактивний [32, с. 234].

У режимі екстрактивного обміну учень є пасивним об'єктом педагогічного впливу, де потік інформації спрямований від вчителя як суб'єкта до учня як об'єкта навчання. Цей режим створює основу для пасивної моделі взаємодії, що не спонукає до активності з боку учня. У режимі інтерактивного обміну інформація передається до учня або групи, що викликає активну

діяльність у них, що зосереджена всередині них самих. Тут учні виступають як активні учасники навчання, самостійно навчаючись. Інтерактивний режим сприяє формуванню активної моделі взаємодії, що є характерною для технологій самостійної діяльності, самонавчання, самовиховання та саморозвитку. У інтерактивному режимі інформаційні потоки стимулюють активну реакцію учня і викликають зворотний потік інформації від учня до вчителя. Такий обмін інформацією може бути в односторонньому або двосторонньому (взаємному) напрямку. Цей режим формує інтерактивну модель взаємодії, яка є характерною для інтерактивного навчання. В інтерактивній моделі реалізується ідея створення комфортних умов навчання, за яких всі учні активно спілкуються між собою [31, с. 234]. На нашу думку, серед зазначених типів педагогічної взаємодії, саме інтерактивні технології дають змогу формувати ключові компетентності учнів початкової школи у позиції, коли учень не пасивний здобувач освіти, а й активний її учасник. Така взаємодія покращує запам'ятовуваність та зосередженість учнів на навчальному процесі.

А. Власюк та І. Сойко подають більш розширену мету інтерактивних технологій навчання, яка полягає в:

- Розвитку комунікативних навичок та створенні сприятливого середовища для навчання.

- Формуванні навичок роботи в команді та вираженні власної думки.

- Збудженні інтересу до навчання та розкритті творчого потенціалу.

Результативність такої роботи полягає в:

- Здатності учнів аналізувати та використовувати інформацію в різних ситуаціях.

- Розвитку творчої уяви та мислення.

- Розширенні словникового запасу та здатності висловлювати думки.

- Навичках співпраці в групах та самостійній організації роботи [4, с. 89].

Зокрема, О. Пометун для конкретизації цілей інтерактивних технологій пропонує скористатися таксономією когнітивних (пізнавальних) цілей Б. Блума,

яка широко обговорюється в сучасній українській педагогічній громаді. Згідно з цією таксономією, знання є лише першим, найпростішим рівнем цієї ієрархії. Потім йдуть ще п'ять рівнів цілей, причому перші три є цілями нижчого порядку, а наступні три - вищого порядку.

Таким чином, система когнітивних переконань, відповідно до Б. Блума, може бути представлена наступним чином:

- 1.Знання: здатність дізнаватися та відтворювати специфічну інформацію.
- 2.Розуміння: здатність буквально розуміти значення будь-якого повідомлення.
- 3.Застосування: уміння брати та застосовувати принципи або процеси в новій ситуації без зовнішніх вказівок.
- 4.Аналіз: поділ матеріалу на окремі компоненти та розуміння їх відношень і організації.
- 5.Синтез: творче поєднання частин або елементів у нове ціле.
- 6.Оцінювання: формування ціннісних суджень про ідеї, рішення, методи тощо на основі використання критеріїв і стандартів [27, с. 10]. Вважаємо, що реалізація зазначених когнітивних переконань потребує використання технологій інтерактивного навчання.

Н. Кудикіна основними цілями використання інтерактивних технологій навчання української мови, які впливають із цілей україномовної освіти, визначених у Державному стандарті початкової загальної освіти, визначає:

- Стимулювання позитивної мотивації для засвоєння знань та розвитку вмінь і навичок.
- Формування різноманітних мовленнєвих умінь та навичок.
- Вивчення основних мовних конструкцій, необхідних для формування мовленнєвої компетенції.
- Впровадження учнів у національну культуру країни, мову якої вони вивчають.
- Сприяння розвитку інтелектуального, морального, соціокультурного та естетичного розвитку особистості [14, с. 25].

У процесі використання інтерактивних методів ці цілі реалізуються через визначення поточних навчальних завдань української мови для учнів початкових класів. Ці завдання відображено у навчальних програмах для певного класу початкової школи, а також у розробках уроків та позаурочних заходів.

Для багатостороннього розвитку учнів та їх активної участі у особистісній взаємодії під час моделювання інтерактивних технологій, вчителі початкових класів повинні керуватися такими принципами, сформульованими Л. Фенчак:

- Принцип гуманізму, який створює умови для довіри та підтримки, сприяє встановленню гармонійних відносин між учителями та учнями, а також розвитку культури міжособистісного спілкування.

- Принцип дитиноцентризму, що наголошує на визнанні особистості кожної дитини як найвищої цінності та врахуванні їх вікових та індивідуальних особливостей, сприяючи задоволенню їх фундаментальних потреб.

- Принцип активності, який включає учасників до активного спілкування, обговорення та розв'язання завдань.

- Принцип зворотного зв'язку, який стимулює обговорення висловлених аргументів та заперечень.

- Принцип експерименту, що спонукає до пошуку нових шляхів вирішення завдань.

- Принцип довіри, що розвіює стереотип суворого вчителя та пасивного учня, який приймає готову інформацію.

- Принцип рівності поглядів, який заохочує висловлювати свою думку нарівні з іншими учасниками навчального процесу [36, с. 176]. Ці принципи є ключовою складовою моделювання освітнього процесу та створюють систему, на основі якої будуються інші елементи моделювання інтерактивних технологій.

Отже, інтерактивні технології – це вид навчання, в основні якого активна взаємодія усіх учасників процесу. На відміну від традиційного навчання, де

учень займає пасивну позицію, в інтерактивній формі навчання учень є активним учасником навчального процесу. Мета інтерактивних технологій певною мірою суголосна з метою Нової української школи, тому вважаємо, що саме інтерактивне навчання є основою для формування в учнів ключових компетентностей.

1.2. Психолого-педагогічна характеристика учнів початкових класів

Психолого-педагогічні особливості розвитку особистості певної вікової категорії є важливим аспектом у навчальній діяльності, а їх врахування дає змогу дібрати методи й прийоми, які будуть ефективними для певної вікової групи й недоцільними у використанні для іншої. У цьому підпункті ми охарактеризуємо психологічні та педагогічні ознаки учнів початкових класів або молодшого шкільного віку.

Визначимо вікові межі. Так, молодший школяр, як правило, охоплює віковий діапазон від 7 до 10-11 років, що відповідає початковим класам. Цей період характеризується спокійним і рівномірним фізичним розвитком. Збільшення зросту та ваги відбувається відносно рівномірно й пропорційно. Кісткова система молодших школярів перебуває на стадії формування. Сам мозок також проймає функціональне удосконалення: розвивається аналітично-систематична функція кори, і відбувається поступова зміна співвідношення між процес збудження та гальмування. Процес гальмування стає все сильнішим, хоча раніше переважав процес збудження, і молодші школярі частіше перебувають у збудженому та імпульсному стані.

Як стверджує Л. Ткаченко, набуття нових знань, умінь та навичок, накопичення систематичних відомостей про навколишній світ, природу та суспільство є важливими для молодших школярів. Зрозуміло, не одразу у них формується правильне ставлення до навчання. Спочатку вони можуть не зрозуміти, на що саме потрібно зосередитися в процесі навчання. Але незабаром виявляється, що навчання – це робота, що потребує вольових зусиль,

концентрації уваги, інтелектуальної активності та самоконтролю. Якщо школяр до цього не звик, він може стати розчарованим, виникне негативне ставлення до навчання. Для того, щоб цього уникнути, вчитель повинен втілювати у дитині думку про те, що навчання – це не свято, а серйозна, напружена робота, але дуже цікава, бо вона дозволяє дізнатися багато нового, цікавого, важливого та потрібного. Важливо, щоб сам процес організації навчальної роботи підтримувався словами вчителя [34]. Вважаємо, що концентрація на зазначених психологічних особливостях є важливою складовою навчальної діяльності, врахування цих критеріїв суттєво покращує рівень заохочення до навчання.

У рамках нашого дослідження важливо відзначити, що молодший шкільний вік, як правило, сприятливий для цілеспрямованого, послідовного та систематичного формування морально-етичних та гуманних якостей особистості. Характерною особливістю цього періоду є підвищена чутливість до зовнішніх впливів, віра в правдивість всього, що кажуть та чому навчають дорослі. На становлення самооцінки та самосвідомості молодшого школяра має вплив те, що сприйняття образу "Я" нерозривно пов'язане з позитивним сприйняттям дитини навколишніми авторитетними особами. Отже, дитина формує свій внутрішній образ відповідно до соціальних уявлень про моральні та фізичні якості людини, які надходять ззовні, з найближчого оточення. Його емоційно-ціннісне ставлення до себе визначається впевненістю у власних якостях [1].

Зокрема, Л. Ткаченко зауважує, що молодший шкільний вік – це період, коли особистість починає активно формуватися. Для дітей цього віку характерні нові відносини з дорослими та однолітками, участь у різних колективах та в навчальному процесі, який ставить перед ними серйозні вимоги. У молодшому шкільному віці закладається фундамент моральної поведінки, діти починають усвідомлювати соціальні норми та правила поведінки, формується їх спрямованість на спільність. Характер молодших школярів має свої особливості, зокрема, вони імпульсивні – схильні до негайних дій під впливом безпосередніх імпульсів, пропозицій, не завжди

обдумуючи всі обставини. Це пов'язано з активною зовнішньою реакцією та ще слабкою волевою регуляцією поведінки [34]. Відповідно до цього постає проблема добору особливих методів викладання того чи того предмету, що сприятиме врегулюванню емоційного стану учнів, формуватиме посидючість, проте й залучатиме учнів до активної навчальної діяльності.

Своєю чергою О. Маляр зауважує, що віком від 6 до 9 років відбувається ускладнення емоційної сфери та перехід від базових емоцій, таких як страх, радість, гнів тощо, до складніших, таких як захоплення, здивування, ревності, тривога, веселощі. Також розвивається здатність дитини довільно виявляти та контролювати свої емоційні стани. Розвиток цієї здатності сприяє формуванню більш стабільного емоційного фону – емоційної стійкості [17, с. 69]. Дослідниця вважає, що при аналізі цієї проблеми важливо звернути увагу на дослідженні позитивної модальності емоційної сфери молодших школярів, розвиток якої сприяє вияву певних емоційних станів, таких як ніжність, радість та співчуття. Відчуття радості сприяє стимулюванню інтересу до творчості, розумової активності, розвитку навичок та вмінь. Емоції радості мають важливе значення для когнітивних процесів. Виникнення та вираження радості сприяють розвитку в людини впевненості, терплячості та великодушності [17, с. 69]. Погоджуємось з думкою О. Маляр, на нашу думку, формування позитивних емоцій є важливим для емоційного розвитку особистості, а також сприятиме покращенню навчальної діяльності й запам'ятовування.

Зокрема, у молодшому шкільному віці діти починають усвідомлювати свої здібності, можливості та обмеження, що впливає на їхнє відчуття власної значущості та компетентності. Однією з особливостей мислення дітей цього віку є розвиток абстрактного мислення, яке дозволяє їм аналізувати та розуміти свої дії та їхні наслідки. Вони вчаться розрізняти правильне від неправильного, оцінювати власні досягнення та порівнювати їх із результатами інших. В емоційному плані молодші школярі можуть відчувати значні перепади настрою, викликані навчальним стресом, соціальними взаємодіями та внутрішніми конфліктами [35, с. 213].

Щодо особливостей пам'яті, Л. Білецька стверджує, що в ранньому шкільному віці дитина перебуває у чутливому періоді розвитку пам'яті, коли динаміка співвідношення між автоматичним та усвідомленим запам'ятовуванням особливо інтенсивна. У цьому віці активно розвивається усвідомлене запам'ятовування, але автоматичне також використовується. Успішне усвідомлене запам'ятовування відбувається, коли матеріал стає зрозумілим для дітей у контексті їхньої діяльності. Під впливом навчання у цьому віці формується логічна пам'ять, яка грає важливу роль у процесі засвоєння знань та мисленнєвої діяльності. Учні молодших класів навчаються різноманітним стратегіям запам'ятовування, таким як повторення, структурування матеріалу, семантична обробка інформації, створення образів під час мисленнєвої діяльності та пошук необхідної інформації у пам'яті. Порівняно з дошкільним віком, у ранньому шкільному віці зростає здатність дітей запам'ятовувати, зберігати та відтворювати інформацію, а також підвищується продуктивність і міцність їхнього запам'ятовування навчального матеріалу. Часом поліпшується точність впізнавання збережених у пам'яті об'єктів. Розвиток пам'яті учнів сприяє вирішенню відповідних завдань, вивченню віршів, виконанню завдань на спостереження, розповідям та іншим видам активності [2, с. 172]. Відповідно до зазначеного, розуміємо, що у цьому періоді є доцільним використання складних вправ та образів у навчальній діяльності, а також різноманітних їх типів, що матимуть повноцінне засвоєння через запам'ятовування.

Варто зауважити, що у молодшому шкільному віці пам'ять учня перебуває між автоматичним і свідомим запам'ятовуванням. Свідоме запам'ятовування розвивається інтенсивно, хоча автоматичне також використовується. Ефективність свідомого запам'ятовування найвища, коли матеріал стає частиною активності дитини [2, с. 172]. Саме цей факт найповніше аргументує використання інтерактивних технологій навчання. Зокрема, Л. Білецька звертає увагу на те, що в цьому віці навчання активно впливає на формування логічної пам'яті, яка відіграє ключову роль у засвоєнні

знань та мисленнєвих процесах. Основними стратегіями управління пам'яттю учнів є повторення, організація матеріалу, розумова обробка інформації, створення образів та пошук необхідної інформації у пам'яті. Порівняно з дошкільним віком, у молодшому шкільному віці значно зростає здатність заучувати та відтворювати інформацію, а також продуктивність і міцність запам'ятовування навчального матеріалу. З часом підвищується точність впізнавання збережених у пам'яті об'єктів [2, с. 173]. Розвитку пам'яті учнів сприяють відповідні завдання, вивчення віршів, спостереження та розповіді, а також різноманітні інтерактиви.

Звернімо увагу й на розвиток пізнавального інтересу учня початкової школи. Перш за все він стосується конкретних фактів, явищ і подій, зокрема, захоплюючого матеріалу, що вивчається на уроці. При цьому пізнавальний інтерес молодших школярів переважно зорієнтований на вчителя. Отримавши визнання від педагога та позитивну оцінку своєї діяльності, у дітей виникає почуття самоповаги та бажання продемонструвати свої здібності. У результаті цього, навчальна діяльність стає засобом самоствердження дитини не лише серед авторитетних дорослих, а й серед однолітків [23, с. 81]. Відповідно гра для учнів початкової школи продовжує відігравати важливу роль у їхньому житті та залишається привабливою формою роботи на уроці, що сприяє активній міжособистісній взаємодії вчителя та учнів. Саме використання дидактичних ігор є одним із ключових методів стимулювання пізнавальної активності школярів. Зважаючи на те, що пам'ять та увага молодших школярів все ще характеризується мимовільністю, важливим є використання методу створення ефекту здивування та емоційного захоплення через формулювання різних проблемних ситуацій.

Л. Падалка та С. Євтушенко звертають увагу на особливості використання інтерактивних технологій на уроках у початкових класах, оскільки вони створюють оптимальні умови для взаємодії між учасниками навчального процесу. Цей метод передбачає активний діалог, сприяє розвитку творчих здібностей та підтримці індивідуального розвитку кожної дитини. Він

також дозволяє дітям самотійно приймати рішення, проявляти творчість, вибирати способи та зміст навчання та поведінки. Інтерактивні технології навчання виконують важливі виховні функції у цьому періоді: а) нормативна функція, яка допомагає дітям засвоювати соціально-типові норми поведінки через процес спілкування; б) пізнавальна функція, що сприяє набуттю учнями індивідуального соціального досвіду через спілкування; в) емоційна функція, яка робить спілкування ефективним процесом, сприяючи розвитку емоційної сфери дитини; г) актуалізуюча функція, яка дозволяє реалізувати у спілкуванні як типові, так і індивідуальні аспекти особистості молодшого школяра [23, с. 82]. Відповідно до зазначеного, вважаємо, що вказані параметри є важливою складовою для формування комунікативної компетентності учня, що є однією з основних для становлення розвиненої особистості.

Сьогодні в умовах воєнного стану, учні перебувають у стресовому стані, особливо це стосується молодших школярів. Стрес спричиняє зміни у психічних процесах учнів (зниження пам'яті, концентрації та обсягу уваги, розмиття мовлення), а також зменшує мотивацію та пізнавальний інтерес [6]. Саме тому рекомендуємо застосовувати різноманітні методи та прийоми, які сприятимуть активізації учнів під час уроків та стимулюватимуть їх до більш ефективної пізнавальної діяльності.

Загалом можемо виділити наступні психолого-педагогічні особливості учнів початкової школи, які потребують використання інтерактивних технологій, а саме:

- 1) провідна ігрова діяльність учнів початкової школи, яка є основою інтерактивного навчання;
- 2) високий рівень пізнавального інтересу, що підтримується та стимулюється інтерактивними вправами;
- 3) особливості запам'ятовування: використання інтерактивних вправ дає змогу більш ефективно запам'ятати навчальний матеріал.

4) емоційний розвиток: інтерактивні ігри викликають різноманітний спектр почуттів, що стимулює розвиток емоційної сфери, а також творчого потенціалу особистості.

Отже, дослідження психолого-педагогічних особливостей дає змогу сформулювати наступні висновки. Психологічний стан учнів початкової школи визначає основні особливості їхнього емоційного розвитку, врахування яких є важливою складовою навчального процесу. У сучасних умовах необхідним є й врахування рівня стресу, у якому перебувають учні, задля вибору ефективних методів і прийомів у процесі навчання.

Зокрема, відбувається активний розвиток пізнавальних процесів. Молодші школярі, порівняно з дошкільним періодом, демонструють значний прогрес у розвитку пам'яті. Формується автоматичне й усвідомлене запам'ятовування, що дає змогу експериментувати з різноманітними формами навчальної діяльності.

Крім того, спостерігається розвиток мислення від наочно-образного до словесно-логічного. Увага стає більш стійкою, хоча все ще переважає мимовільна увага. Мовлення збагачується новими поняттями, розвивається писемне мовлення.

Врахування цих психолого-педагогічних особливостей є ключовим для ефективної організації навчального процесу в початковій школі.

1.3. Потенціал використання інтерактивних технологій на уроках української мови у початковій школі

Інтерактивні технології є важливою складовою у вивченні будь-якого шкільного предмета, зокрема, й української мови. Л. Падалка та С. Євтушенко зауважують, що інтерактивні методи навчання української мови на уроках відображають способи міжособистісної взаємодії між учасниками навчального процесу, такими як вчителі, учні та їхні однолітки [23, с. 83]. Ці методи сприяють успішній реалізації цілей та завдань уроку та мають значний

комунікативний, соціокультурний та виховний потенціал. На уроках української мови дослідниці рекомендують створювати та виконувати діалоги у формі інсценізації. Це сприяє розвитку не лише комунікативних навичок учнів, а і їхньої акторської майстерності. Важливо, щоб теми діалогів були пов'язані з реальними ситуаціями, з якими зіштовхуються молодші школярі, і стимулювали їх висловлювати власні думки та почуття. Наприклад, учням можна запропонувати скласти такі діалоги, як "Моя нова іграшка", "Поштовхання в магазині", "Розмова з бабусею за телефоном".

Зокрема, використання інтерактивних методів навчання сприяє активізації діалогу в освітньому процесі початкової школи, стимулює самостійність у прийнятті рішень та залучає учнів до творчості при виборі матеріалу та методів навчання. Погоджуємось з думкою Л. Падалко та С. Євтушенко, що ефективність застосування таких методів залежить від дотримання педагогом кількох педагогічних вимог, таких як систематичність та послідовність у їх використанні, ретельна підготовка вчителя до їх застосування, урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів, а також використання різноманітних методів і форм у процесі інтерактивного навчання [23, с. 83]. На уроках української мови для ефективного застосування інтерактивних технологій вчитель повинен дбати про організацію освітнього середовища, здійснювати мотиваційне стимулювання спільної діяльності, а також дотримуватися правил навчального співробітництва, оптимізувати систему оцінювання результатів спільної діяльності й, зокрема, розвивати навички самоаналізу і самоконтролю як на індивідуальному, так і на груповому рівнях.

А. Власюк та І. Сойко досліджуючи особливості інтерактивного навчання вказують на переваги його використання, яке сприяє таким можливостям для учнів:

- Глибше аналізувати матеріал і творчо підходити до його засвоєння.
- Навчитися слухати і поважати думку інших людей.

- Моделювати та розв'язувати різноманітні пізнавальні, життєві та соціальні ситуації, що допомагає розширити власний досвід.

- Розвивати навички співпраці в групі, вирішувати конфлікти та шукати компроміси.

- Вчитися будувати відносини в колективі та знаходити спільні рішення.

За допомогою інтерактивних методів учні також навчаються:

- Висловлювати власну думку і аргументувати її.

- Слухати думки інших і враховувати їх.

- Розвивати навички самостійної роботи та аргументованої дискусії [4, с. 90]. Відповідно до зазначеної можливості, які надають інтерактивні технології навчання, подібні до компетентностей, здобуття яких є основою Нової української школи.

Переваги інтерактивних методів навчання на уроках української мови виявляються у можливості за той самий період часу здійснити більше роботи, досягти високих результатів у засвоєнні матеріалу та розвитку вмінь. Інтерактивні методи сприяють розвитку навчальної діяльності (планування, рефлексія, самоконтроль, взаємоконтроль), формуванню мотивації для навчання та гуманних стосунків між дітьми, а також вміння співпрацювати.

Впровадження системи інтерактивного навчання приносить вигоду різним рівням: для окремого учня - усвідомлення включення у спільну діяльність, готовність працювати в групах, розвиток рефлексії та формування власної позиції у навчанні; для навчальної групи - розвиток навичок спілкування та взаємодії в малих групах, утворення єдності групи на ціннісній основі та прийняття моральних норм спільної діяльності; для класу - оцінювання процесу та результатів спільної діяльності, підвищення пізнавальної активності та розвиток аналізу та самоаналізу під час групової роботи; для зв'язку "клас - учитель" - нестандартний підхід до організації навчального процесу, підвищення пізнавальної активності, багатомірне опанування матеріалу та формування готовності до особистісної взаємодії. Використання інтерактивних методів навчання на уроках початкової школи

сприяє досягненню трьох головних цілей: навчальної, розвивальної та виховної [10, с. 119]

Сучасні вчителі української мови, використовуючи загальні принципи навчання, у процесі створення інтерактивних уроків, ґрунтуються на специфічних методичних принципах, також беручи до уваги наукові дослідження з лінгводидактики, психолінгвістики та інших суміжних наук. Ці методичні принципи, на думку Н. Кудикіної включають:

- Принцип доступності та адаптації змісту навчання української мови до вікових особливостей учнів, зокрема їхньої схильності до ігрової активності під час навчання.
- принцип використання інтерактивних методів навчання, заснованих на досвіді лінгводидактики та психологічних аспектах мовного спілкування.
- Ефективне поєднання вербальних і невербальних методів спілкування.
- принцип забезпечення цілісності навчального процесу шляхом використання інтерактивних методів як на уроках, так і в позаурочний час, для підвищення рівня мовної компетентності учнів.
- принцип активізації міжпредметних зв'язків для підтримки та розвитку знань, умінь та навичок, отриманих у процесі навчання української мови [14, с. 30].

Загалом в інтерактивному навчанні у порівнянні з традиційним змінюється взаємодія учня та педагога: активність вчителя поступається місцем активності учнів, а вчитель повинен створювати умови для такої активності. У процесі інтерактивного навчання можуть використовуватися дидактичні рольові ігри, створення проблемних ситуацій, моделювання життєвих ситуацій. Вирішення тих чи інших задач відбувається переважно у груповій формі та за допомогою інтерактивних технологій. Використовування інтерактивних технологій навчання у молодшій школі полягає у тому, що навчальний процес відбувається при взаємодії між усіма учасниками такого процесу [15].

На нашу думку, потенціалом до використання інтерактивних технологій є формування креативності, мотивації навчальної діяльності, активізація мовленнєвої діяльності, створення ефективного та стимулюючого навчального

середовища. Проаналізуймо їх детальніше. Так, потенціалом використання інтерактивних технологій є їх позитивний вплив на розвиток креативності. Саме використання різних типів інтерактивних методів стимулює творче мислення учнів, сприяє розвитку уяви та критичного мислення, оскільки діти мають можливість експериментувати, досліджувати та створювати щось нове.

Інтерактивні технології підвищують мотивацію та пізнавальну діяльність учнів. Зокрема, використання відеоігор, навчальних програм або симуляційних середовищ робить процес навчання більш захоплюючим і цікавим, що спонукає учнів активніше долучатися до навчального матеріалу. Це особливо корисно для учнів з різними стилями навчання, оскільки інтерактивні технології пропонують можливість навчання через різноманітні підходи та методи.

Також інтерактивні технології активізують мовленнєву діяльність учнів. Використання відеоконференцій, відеочатів або спеціалізованих мовленнєвих програм дозволяє учням практикувати мовлення в реальних або симульованих ситуаціях, що покращує їхні комунікативні навички. Крім того, взаємодія з іншими учасниками навчального процесу через інтерактивні технології сприяє розвитку вміння спілкуватися, обмінюватися ідеями та розв'язувати проблеми у колективі.

Використання інтерактивних технологій у навчанні української мови в початкових класах є ключовим фактором для створення стимулюючого та ефективного навчального середовища. Цей інноваційний підхід сприяє активній участі учнів у навчальному процесі, розвиває їхні мовленнєві навички та збагачує мовний досвід. Використання цифрових засобів навчання перетворює нудний матеріал на захоплюючу гру, що підвищує інтерес і мотивацію до вивчення мови. Завдяки цьому підходу учні зможуть ефективніше засвоювати матеріал і розвивати свої мовні здібності, що є важливим для їхнього успішного навчання та подальшого розвитку [16]

Отже, інтерактивні технології є необхідною складовою у вивченні української мови у початковій школі, адже розвивають креативність, творчість, критичне мислення, стають ключовим чинником у розвитку пізнавальної

діяльності, а також відіграють важливу роль у формуванні мовної та комунікативної компетентностей. Впровадження інтерактивного навчання покращує рівень мотивації під час вивчення предмета, заохочує учнів до активної діяльності.

Висновки до 1 розділу

Під інтерактивними технологіями у нашому дослідженні розуміємо спосіб організації навчального процесу у безперервній діалогічній взаємодії всіх його учасників, де кожен учень відчуває свою успішність та інтелектуальну здатність і які базуються на принципах довіри, гуманізму, дитиноцентричності, активності, експерименту та рівності поглядів. Мета інтерактивних технологій полягає у відображенні основних аспектів НУШ, а саме діяльнісного та компетентнісного підходів.

Психолого-педагогічний розвиток учнів початкової школи включає: розвиток емоційної сфери, а саме емоційну стійкість, розвиток емоцій радості, ніжності та співчуття; активний розвиток пам'яті у молодших школярів, порівняно з дошкільним періодом; формування автоматичного та свідомого запам'ятовування, що дозволяє вчителю експериментувати з різноманітними формами навчальної діяльності;

Інтерактивні технології мають ряд переваг, а саме: організація навчального процесу у діалогічній взаємодії, сприяння у формуванні ключових компетентностей, змога створювати цікаві та захоплюючі навчальні ситуації, де кожен учень може брати участь у процесі навчання. Такий підхід сприяє збереженню і підвищенню інтересу до вивчення мови, розвиває навички співпраці та комунікації, а також сприяє засвоєнню матеріалу на глибшому рівні. Потенціалом інтерактивних технологій є їх здатність розвивати креативність, творчість, критичне мислення, пізнавальний інтерес, підвищувати мотивацію до вивчення предмета та заохочувати учнів до активної участі.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

2.1. Класифікація інтерактивних технологій

На сучасному етапі інтерактивні технології становлять групу освітніх технологій, які широко застосовуються у навчальному процесі. Хоч у вітчизняній науці наразі відсутня єдина класифікація інтерактивних технологій, можна виділити основні підходи до їх трактування, що дає змогу педагогам вибрати найбільш ефективні методи для досягнення навчальних цілей.

...Подає узагальнені класифікації інтерактивних технологій, які поділяються на дві категорії: асинхронні інструменти та синхронні інструменти чотири категорії: той самий час/те саме місце, той самий час/інше місце, інший час/те саме місце та інший час/інше місце [45].

Основні інтерактивні технології навчання класифіковані Н. Волковою, яка виділяє наступні: діалогічно-дискусійні технології (діалог, бесіда, диспут, дискусія); технологію аналізу ситуацій; ігрові технології навчання; технології тренінгу; технології фасилітаційного навчання; інформаційно-комунікаційні технології; гейміфікацію [5, с. 34]

Л. Пироженко та О. Пометун подають більш загальну та коротку типологію інтерактивних технологій, у якій виокремлюють такі форми організації навчальної діяльності:

- технології кооперативного навчання;
- технології колективно-групового навчання;
- технології ситуативного навчання;
- технології опрацювання дискусійних питань [26].

Л. Чернишова виділяє наступні типи інтерактивних технологій:

Індивідуальні: виконання індивідуальних практичних завдань, як аудиторних, так і позааудиторних, таких як участь у науково-дослідній роботі, наукових конференціях, семінарах, а також тренування.

Групові: дискусійні (групові дискусії, аналіз ситуацій морального вибору, метод «кейсів», мозковий штурм, презентації, обговорення, дебати), ігрові (ділові, дидактичні, сюжетно-рольові, операційні, організаційно-діяльнісні ігри), а також тренінгові методи (соціально-психологічні тренінги та тренінги ділового спілкування, психотехнічні ігри) [39, с. 85].

Своєю чергою Т. Сердюк класифікує інтерактивні технології за наступними критеріями:

- дидактична мета: інформаційна, розвиток практичних навичок, розвиток самокерування особистості, розвиток творчих якостей, розвиток ключових компетентностей;
- основні форми організації навчально-пізнавальної діяльності: індивідуальні, парні, групові, колективні;
- основні методи навчання: інформаційні, проблемно-пошукові, імітаційно-ігрові, дослідницькі;
- основні засоби навчання: орієнтовані на людину (взаємодія з людьми або групами) і орієнтовані на технічні засоби навчання [29, с. 10].

У нашій роботі віддаємо перевагу класифікації Л. Пироженко та О. Пометун, відповідно до якої охарактеризуємо основні види інтерактивних технологій.

Першим типом є кооперативна форма навчальної діяльності, яка передбачає навчання в малих групах, об'єднаних спільною навчальною метою. В такій організації вчитель керує роботою кожного учня опосередковано через завдання, що спрямовують діяльність групи. Перевагами кооперативного навчання, на думку І. Янкович, є:

- створення можливостей для співпраці між учнями;
- задоволення природного прагнення до спілкування;

- сприяння високому рівню засвоєння знань та формуванню вмінь [44, с. 22].

Загалом кооперативна форма організації навчання легко впроваджується разом із традиційними методами та може бути використана на різних етапах навчального процесу.

У свою чергу Ю. Бондар та О. Сорока трактують кооперативну (або колективну) форму навчальної діяльності як організацію навчання учнів у групах, де всі учасники співпрацюють для вирішення спільних завдань та досягнення загальних цілей. До інтерактивних методів кооперативного навчання дослідники відносять такі прийоми, як "Робота в парах", "Робота в мікрогрупах", "Карусель", "Акваріум", "Діалог", "Ротаційні трійки", "Пошук інформації", "Синтез думок" та "Коло ідей" [3, с. 97].

Погоджуємось з поглядом Ю. Бондара та О. Сороки, що успішність діяльності залежить від спільної праці, згуртованості та координації дій, співтворчості і співпраці всього колективу. Учасники навчального процесу є партнерами та союзниками, а не суперниками чи конкурентами. При такому підході діти розвивають навички ефективної комунікації, вчаться висловлювати свої думки правильно, чітко та толерантно.

Звернімо увагу також на етапи організації кооперативної роботи:

1. Учителем надається детальна інструкція щодо виконання завдання.
2. Учні об'єднуються у пари або мікрогрупи.
3. Завдання виконується всіма членами групи до досягнення успішного результату.
4. Результати роботи презентуються [3, с. 98].

Також важливо відзначити, що робота в парах або групах може бути використана на уроках української мови різних типів, таких як вивчення нового матеріалу, формування практичних навичок, застосування отриманих знань, узагальнення та систематизація інформації тощо.

Наступним видом інтерактивних технологій є колективно-групове навчання, яке спрямоване на організацію пізнавальної діяльності учнів у

комфортних умовах. Метою цього підходу є забезпечення відчуття інтелектуальної спроможності у кожного учня, що дозволяє їм успішно опановувати різними рівнями пізнання: уявленнями, поняттями, уміннями та їх застосуванням [7, с. 46].

Інтерактивні методи колективно-групового навчання передбачають одночасну спільну роботу учнів. Серед відомих таких методів можна виокремити «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Ажурна пилка» («Мозаїка»), «Case-метод» (аналіз ситуацій) та «Навчаючи – учусь» («Кожен учиє кожного», або «Броунівський рух») [9, с. 54].

Технологія ситуативного навчання, або навчання через гру ґрунтується на тому, що навчальний процес організовується шляхом залучення учнів до ігрової діяльності, включаючи ігрове моделювання вивчених явищ. Технології навчання через гру включають імітацію, рольові ігри та драматизацію.

Імітаційні ігри сприяють розвитку уяви та навичок критичного мислення, а також допомагають застосовувати та удосконалювати вміння розв'язувати проблеми. Вони відтворюють реальні ситуації, надаючи учасникам ролей можливість діяти "як у реальності". Кожен учасник рольової гри повинен чітко розуміти суть своєї ролі та мету гри в цілому [11, с. 149].

Відтворення конкретних життєвих ситуацій у форматі рольових ігор допомагає сформувати особисте ставлення до них, здобути досвід через ігровий процес, сприяє розвитку уяви й критичного мислення, а також сприяє розвитку спроможності розглядати та переглядати альтернативні варіанти дій та виявляти співчуття до інших. Рольова гра передбачає ретельну підготовку, причому початкові вправи повинні бути простими з подальшим ускладненням [11, с. 149].

І собі Т. Симоненкова зазначає, що гра характеризується освітньо-пізнавальною спрямованістю, встановленням мети та передбаченням результату й виділяє такі види ігор:

- 1) мовні ігри (фонетичні, лексичні, граматичні);

2) комунікативні ігри (творчі, рольові), які сприяють створенню позитивної морально-психологічної атмосфери для комунікації, випробуванню учнями своїх мовленнєвих здібностей та оцінюванню їх висловлювань [30, с. 110].

Цікавими можуть бути такі види вправ та завдань: учні можуть запропонувати власні вправи для виконання за підручником; ставати співавторами текстів, розширюючи їх з введенням описів, діалогів, або змінюючи їх завершення. Когнітивна методика сприяє формуванню соціокультурної компетентності та мовної культури [30, с. 111]. Зокрема, вважаємо, що гра є одним з найдоцільніших прийомів у процесі навчання учнів початкової школи.

А. Грибань та О. Конотоп звертають увагу на переваги використання дидактичних ігор на уроках української мови в НУШ, серед яких виділяють:

1. Підвищення зацікавленості учнів: Ігровий формат навчання стимулює мотивацію до вивчення української мови, роблячи учнів більш активними та залученими в навчальний процес.

2. Активізація пізнавальної діяльності: Дидактичні ігри заохочують учнів до активних дій, самостійного мислення, пошуку рішень та аналізу, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу.

3. Розвиток комунікативних навичок: Ігри розширюють можливості для практичного використання української мови в спілкуванні, допомагаючи учням висловлювати свої думки, слухати й розуміти інших, а також ефективно взаємодіяти в групах.

4. Варіативність і творчість: Дидактичні ігри дозволяють використовувати різні варіанти та модифікації, що сприяє індивідуалізації навчання та адаптації до потреб кожного учня.

5. Повторення та закріплення знань: Дидактичні ігри надають можливість проводити циклічні уроки, де раніше вивчений матеріал використовується в новому контексті, що сприяє його закріпленню [8, с. 54].

Зокрема, Ю. Мінічева й О. Конотоп описують використання рольових ігор у навчальному процесі. Дослідниця зазначає, що саме рольові ігри викликають значні зміни в когнітивному розвитку учнів. Це надзвичайно ефективна форма взаємодії між вчителем і учнями, яка є важливим засобом формування та розвитку пізнавальної активності. Такі види завдань, як переказ або інсценізація казок, позитивно впливають на інтелектуальний розвиток молодших школярів, сприяють формуванню уяви та стимулюють творчість. Усвідомлення учнем своєї ролі допомагає подолати сором'язливість, страх, тривожність і напругу, уникаючи стресу. Дитина ніби "ховається за роль", що дозволяє звільнитися від страху невдачі або виглядати смішною. Цей страх, як відомо, створює психологічний бар'єр, який обмежує учня та викликає емоційний стрес [18, с. 71].

Рольові ігри виконують кілька важливих функцій, які відповідають особливостям навчального процесу в початковій школі:

- Стимулююча функція: спрямована на виконання завдань і ролей, створюючи позитивний результат гри та емоційний настрій.
- Інформуюча функція: ознайомлює учнів з правилами поведінки в грі та змістом запропонованих ролей.
- Формуюча функція: сприяє накопиченню соціального досвіду, формуванню знань і уявлень про соціальні ролі.
- Моделююча функція: знайомить молодших школярів із різними видами діяльності дорослих, їх взаємовідносинами та допомагає моделювати ці ситуації.
- Корируюча функція: дозволяє визначити рівень сформованості знань про ролі, здатність їх виконувати, а також виявляти недоліки у виконанні виховних завдань [18, с. 72].

Наступним видом інтерактивних технологій є технологія опрацювання дискусійних питань, яка є ключовим інструментом пізнавальної активності учнів під час процесу освіти. За визначенням В. Ковальчука та М. Гайдук, дискусія – це широке публічне обговорення спірного питання. Вона сприяє

розвитку критичного мислення, надаючи можливість визначити власну позицію, формує навички захисту власного погляду і поглиблює розуміння обговорюваної проблеми, повністю відповідаючи завданням сучасної освіти [11, с. 150]. Дослідники розглядають дискусію як один з варіантів ігрових форм занять і співпраці, де всі учасники ініціативно висловлюють свої думки з приводу обговорюваної проблеми.

На думку А. Шишак суть інтерактивної технології опрацювання дискусійних питань полягає в тому, що її використання передбачає публічний обмін думками щодо конкретного спірного питання. Різні думки та позиції можуть виникати в учнів під час роботи з текстом або іншими структурними компонентами навчальної книги. Дослідниця пропонує такі основні інтерактивні методи роботи з підручником технології опрацювання дискусійних питань: 1) метод ПРЕС спонукає учнів розглядати й аргументувати певну позицію, переконувати інших у її вірності, і він пропонує єдину чітку словесну формулу для цього; 2) зміна позиції дозволяє розглянути навчальні завдання та вправи з різними точками зору чи способами виконання з протилежних позицій, після аргументації поглядів учні можуть за бажанням змінити свою початкову думку; 3) неперервна шкала думок допомагає учням обґрунтовувати свої погляди, ознайомлюватися з альтернативними позиціями своїх однокласників з проблеми, що відображена в ілюстрації; 4) зайняти позицію допомагає зрозуміти значення та призначення складників апарату орієнтування підручника в процесі висловлення власної думки, її обґрунтування та критичного аналізу [42, с. 175].

Для успішного використання інтерактивних технологій, Ю. Юрчук рекомендує розробити план їх впровадження. Краще підготувати кілька уроків у навчальному році з ретельною підготовкою, ніж часто проводити поспішно підготовлені "ігри". Також можна провести спеціальне "організаційне заняття" з учнями та разом з ними розробити "правила роботи в класі". Для цього рекомендується спочатку використовувати прості інтерактивні методи – роботу

в парах, малих групах, мозковий штурм і т. д. Якщо вчителі та учні набувають досвіду такої роботи, такі уроки будуть проходити більш успішно [43].

Погоджуємось з думкою, що використання інтерактивних методів навчання - не самоціль. Це лише засіб досягнення атмосфери в класі, яка сприяє співпраці, порозумінню та доброзичливості, і створює можливість для особистісно-орієнтованого навчання. Якщо використання інтерактивних методів у конкретному класі призводить до протилежних результатів, слід переглянути стратегію та обережно повернутися до їх використання.

Отже, основною класифікацією інтерактивних технологій, яка знаходить відображення у працях багатьох дослідників, є класифікація Л. Пироженко та О. Пометун, вона містить такі типи технологій: технології кооперативного навчання, колективно-групового навчання, ситуативного та технологію опрацювання дискусійних питань. Вважаємо, що прийоми зазначених типів є доцільними для використання на різних видах уроків української мови. Ефективність їх застосування залежить від рівня підготовки вчителем навчальних завдань та вміння організовувати колективно-групову роботу.

2.2. Комплекс вправ з використання інтерактивних технологій у процесі навчання української мови у 3 класі

Застосування інтерактивних технологій висуває певні вимоги до структури уроків, яка за О. Пометун, складається з п'яти елементів: 1. Мотивації; 2. Оголошення, представлення теми і очікування результатів; 3. Надання необхідної інформації для розв'язання завдань; 4. Інтерактивної вправи – центральної частини заняття; 5. Підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку [43]. Зокрема, будь який комплекс вправ розробляється відповідно до структури уроку. У впровадженні інтерактивних технологій рекомендується використовувати спочатку прості інтерактивні технології – роботу в парах, малих групах, мозковий штурм тощо. Коли у вчителів та учнів

з'явиться досвід подібної роботи, такі заняття проходитимуть набагато легше, а підготовка не потребуватиме багато часу.

Одночасно, використання інтерактивних методів навчання вносить певні вимоги до структури уроків, яка, за словами О. Пошетун, складається з п'яти складових:

1. Мотивації;
2. Представлення теми і очікування результатів;
3. Надання необхідної інформації для вирішення завдань;
4. Інтерактивної частини уроку - центральної частини заняття;
5. Підведення підсумків та оцінювання результатів уроку [26].

На різних структурних етапах уроку пропонуються різні інтерактивні завдання: I етап – Мотивація (основна мета – сконцентрувати увагу школярів на проблемі і викликати інтерес до обговорюваної теми). Основні інтерактивні вправи цього етапу: «Вилучи зайве», «Роз'єднай слова», «Криголам», «Банани», «Мікрофон», «Задом наперед», «Скринька скарг»; II етап – оголошення теми та очікуваних навчальних результатів (основна мета – забезпечити розуміння учнями необхідності їхньої діяльності). Основні інтерактивні вправи цього етапу: «Дешифрувальник», «Морський бій», «Загадкові будиночки», «Мікрофон»; III етап – Виклад основного матеріалу (основна мета – дати учням достатньої інформації, щоб потім на її основі виконувати практичні завдання). Основні інтерактивні вправи цього етапу: «Мозковий штурм», «Морський бій», «Кути», «Системний оператор», «П'ять слів- три слова», «Кубування», «Інтерв'ю за кроки», «Грунування»; IV етап – Інтерактивна вправа (основна частина уроку, що займає 50 – 60 % часу на уроці. Її метою є практичне засвоєння навчального матеріалу, досягнення поставлених цілей уроку). Основні інтерактивні вправи цього етапу: «Система позначок», «Карусель», «Допомога», «Ажурна пилка», «Читання з передбаченням», «Пошуки скарбу», «Пішохідний тур», «Прес-метод», «Обери позицію», «Добре – погано», «Навчаючи – вчуся»; V етап – Рефлексія (підбиття підсумків), оцінювання результатів уроку (основна мета – згадати, виявити й усвідомити основні

компоненти діяльності – її зміст, тип, способи, проблеми, шляхи їх вирішення, отримані результати. Основні інтерактивні вправи цього етапу: «Сенкан», «Незакінчені речення», «Інтерв'ю», «Абетковий суп», «Від А до Я», «Виграш у лотереї», «Тестування», «Трихвилинне есе», «Крісло автора» [33].

Нами розроблено комплекс інтерактивних вправ за різними етапами уроку – Інтерактивної вправи, відповідно до програми української мови 3 клас автора О. Я. Савченко та підручника з української мови для третього класу М. Вашуленко.

Комплекс вправ з теми: «Речення. Види речень» (7 год.).

I. Мотивація до навчальної діяльності»

Слово вчителя. Доброго дня. Перш за все пропоную вам, відгадати загадки, які ви бачите перед собою. Вашим завданням буде знайти відгадку до них та скласти з нею речення. Зразок ви можете бачити на дошці.

1. У садах, лісах блукає,
В жовті шати одягає,
Золотисту стелить постіль –
Жде сестрицю білу в гості.

(Осінь)

Сонячна й тепла осінь завітала у наш сад.

II. Оголошення теми та очікуваних результатів

На уроках української мови можна використати інтерактивний метод «вузлики» і запропонувати картки для розширення кута зору під час вивчення теми:

Слово вчителя. Учні, на ваших партах лежать картки. Спробуйте віднайти у картках зашифровані слова, закресливши в горизонтальному рядку три однакові літери. Зі знайдених слів ви можете скласти речення і визначити його тип за метою висловлювання.

Картка 1

СЧАБАБСИСАБ
ВПТУПРУЕПВБУВА
ЙЦШАНЦУЦВЙАТЙИ
ЯКФЯНИФЖЯКФИ

(Чи треба шанувати книжки?)

Картка 2

КМШАМКІНУЙКТМЕ
ЧИЛЮИБІ
ТАДВРАТУВЗАВТІ
ЩКЗНУЗИЩУЖУКЩЗИ!

(Шануйте, любі друзі, книжки!)

Картка 3

ЧУКХХУНЧИГЧУХА
ППГЛРИРБОПКРЕ
ТДМЖЕРЕМТЛОМТ
РЗЙНІАЙІНРЬЙРИ

(Книга глибоке джерело знань)

ІІІ. Виклад основного матеріалу

Слово вчителя. Учні, зараз кожна група отримає слово, з яким потрібно утворити 3 речення різні за метою висловлювання розповідне, спонукальне і питальне. (Зразок можна представити на дошці чи екрані)

ЛІС (Лісом іде Соломія. Лісом іди, Соломіє! Лісом йде Соломія?)

СТІЛ (Степан тримає іграшку Левка)

ДОНЯ (Давид отримав найгарніше яблуко)

Слово вчителя. Діти, пропоную вам об'єднатися в групи і разом досліджувати текст й речення (вчитель об'єднує учнів у групи). Я роздам на групу три різні абзаци одного оповідання, троє з вас (за бажанням) читають свою частину і повідомляють її зміст групі. Далі ви разом розставляєте ці абзаци у правильній послідовності щоб утворився зв'язний текст. Зміст уривка переказувати, до нього можна ставити запитання, але колективно не перечитувати. Перевірка результатів роботи в групі. - Запропонуйте рішення своєї групи. Прочитайте відновлений текст (один учень від одної групи). Під час виконання цього завдання вчитель координує роботу учнів та допомагає їм.

Завдання. Відомо, що собаки — істоти розумні. Цікаво: а які ще тварини відрізняються кмітливістю? Вчені стверджують, що це насамперед мавпи, слони, пацюки, коні, коти і навіть свині. Так, свині!

Був у Китаї на острові Тайвань такий випадок. Місцевий мешканець Лю їхав мотоциклом на базар продавати порося.

У дорозі мотоцикл перекинувся. Лю дуже пошкодив собі ногу, не міг рухатися. Порося вилізло з мішка і втекло. Уявіть, воно легко знайшло дорогу додому!

Додаткове завдання. Слово вчителя. Молодці, чудово впоралися із завданням, а зараз пропонуємо дослідити речення тесту й визначити типи речень за метою висловлювання у першому абзаци та назвати їх.

На цьому етапі можна запропонувати гру «Карусель». Цей варіант кооперативного навчання є особливо ефективним для залучення всіх учасників до активної роботи з різними партнерами одночасно. Таку форму роботи я використовую для закріплення вивченого матеріалу. Наприклад, у 3 класі після опанування теми «Речення за метою висловлювання». Для роботи обираю 6

учнів, які найактивніше працювали під час вивчення цієї теми. Кожен з них готує по 5 запитань. Перші шість учнів стають у коло, спинами один до одного, утворюючи внутрішнє коло, яке залишається нерухомим, тоді як зовнішнє коло постійно рухається. Учні зовнішнього кола мають аркуші, на яких у стовпчик записані теми. Учні внутрішнього кола задають по одному питанню та виставляють оцінку на аркуші. Після цього учні зовнішнього кола роблять крок вправо, зупиняючись перед новим партнером — «вчителем». Після завершення опитування аркуші здаються вчителю, який підводить підсумок і виставляє остаточну оцінку.

Зокрема, на цьому етапі можна використати проблемну гру «Так чи ні» (Учні стверджують або заперечують, доводячи свою позицію)

Слово вчителя. Разом ми вивчили та дізналися багато про види речень за метою висловлювання, тому пропоную вам дати відповіді на питання. Якщо твердження правильне кажете «Так», неправильне – «Ні», наприклад, на уроках української мови вивчаємо цифри? – Ні. Зрозуміло? Нумо тоді починаємо:

- Розповідні речення мають питальну інтонацію? (Ні)
- Спонукальні речення спонукають до дії? (Так)
- Речення містить не завершену думку? (Ні)
- Речення, які вимовляються із сильним почуттям радості, захоплення, здивування, гніву, страху, застереження, називаються окличними? (Так)
- В кінці речення ставлять кому? (Ні)
- За метою висловлювання речення бувають окличні та неокличні? (Ні)

IV. Рефлексія

На етапі рефлексії можемо запропонувати учням картки-конверти, відкривши які учні описують певні враження від уроку чи оцінюють власну роботу.

Слово вчителя. На своїх парах ви бачите картки-конверти, продовжіть речення записане на них.

Для вивчення теми: «Звертання» пропонуємо використати інтерактивні технології колективно-групового навчання.

Під час повторення вивченого з теми «Звертання» (2 год) пропонуємо використати наступний комплекс вправ.

I. Мотивація навчальної діяльності

На початку уроку можемо запропонувати учням вправу «Мозковий штурм». Цей метод дає можливість кожному висловитися коротко і по черзі, відповідаючи на запитання або виражаючи свою думку. Він особливо корисний під час перевірки домашнього завдання. Наприклад, у 3 класі на уроці української мови, під час повторення матеріалу про звертання, учні отримують мікрофон, який передають один одному, називаючи по черзі основні відомості про звертання.

II. Оголошення теми та очікуваних результатів навчання

Слово вчителя. Діти, ми з вами завершуємо вивчення «Звертання». Ви гарно працювали під час вивчення цієї теми. Пропоную вам пригадати, що ж ми знаємо про звертання. Ви отримали мікрофон. Зараз вашим завданням буде назвати, що запам'ятали про звертання та передати мікрофон сусіду по парті. Правила проведення такі: 1. Говорить тільки той, у кого мікрофон. 2. Під час

висловлювання інших не можна перебивати або викрикувати з місця. Зрозуміли правила? Починаймо

1-й учень: Звертання – це слово чи словосполучення, яке називає того, до кого звертаються.

2-й учень: звертання на письмі виділяються комами чи знаком оклику;

3-й учень: під час усного мовлення звертання виділяється паузами.

і так далі.

Під час основної частини уроку пропонуємо наступні вправи. Наприклад, використати гру «Хто більше», де учням пропонується дібрати якнайбільше звертань до членів родини.

III. Виклад основного матеріалу

Зокрема, можемо запропонувати на швидкість гру «Знайди слова», що наведена нижче. За можливості, вона може бути запропонована в онлайн-форматі за посиланням: <https://learningapps.org/display?v=p8b1047g324>

Слово вчителя. Діти, ви отримали картки зі ребусом, вам потрібно знайти слова, які зашифровані у ньому. Нумо, хто спритніший? Починаймо.

Ю	Ї	Г	Б	Ц	Щ	Ж	Г	Т	В	В	А	Й	1. _____
Х	М	В	Ф	В	З	Й	Б	А	Б	У	С	Ю	2. _____
Я	Ш	В	А	Г	Л	Г	Б	Т	Є	Й	Ц	Б	3. _____
Г	С	С	О	Н	Е	Ч	К	У	Є	Ь	Ь	Л	4. _____
Г	Д	С	Щ	Б	Л	Щ	Я	У	Б	В	Є	Ч	5. _____
М	І	С	Я	Ц	Е	С	Я	С	А	Й	Ч	В	6. _____
Ш	Д	К	Й	Ц	К	В	І	Т	К	О	Є	Ь	7. _____
Г	У	М	А	М	О	І	Б	Г	Щ	Е	Ж	З	8. _____
													9. _____

Також може бути використана вправа «Я – редактор»:

Слово вчителя. Учні, чи знаєте ви хто такий «редактор»? (Так) Чудово, пропоную вам уявити себе редакторами тексту й відредагувати речення, а саме поставити у правильну форму звертання (учні отримують речення/речення демонструються на дошці). Наприклад, можна використати речення «Сестра, купи мені цукерку».

Для закріплення пунктуаційних навичок можна використати наступну вправу «Я-дослідник»:

Слово вчителя. Діти, а чи знаєте ви чим займаються дослідники? (Так, вони досліджують існування різних речей). Пропоную вам трішки побути дослідниками. Зараз ви отримаєте різні типи тестів, у яких звертання виділяється комою чи знаком оклику. Вам потрібно виділити звертання та вказати, який розділовий знак використано та позицію звертання у реченні. Наприклад: «Україно! Які безмежні у тебе степи» - використано знак оклику; «Брате, я сумую за тобою» - використано кому після звертання брате. Ця вправа допоможе учням ознайомитися та сформувані певні уявлення про місце розташування розділових знаків та їх особливості. Для формування інтонаційних навичок пропонуємо використовувати різноманітні рольові ігри. Наприклад, можна запропонувати учням розподілити ролі та прочитати вірш чи діалог, виділяючи звертання голосом та паузою.

Зокрема, під час узагальнення можемо використати метод «Навчаючи – учусь» застосовується під час вивчення нового матеріалу або при узагальненні та повторенні пройденого. Він надає учням можливість поділитися своїми знаннями з однокласниками, що підвищує їхній інтерес до навчання.

IV. Рефлексія

На етапі рефлексії використаємо гру «Наплічник».

Слово вчителя. Любі учні, дякую вам за чудово роботу на уроці, ми плідно працювали. У мене є маленький наплічник, я передам його вам і ви по черзі озвучите свої досягнення на уроці. Почну з себе: «Сьогодні на уроці, я успішно підсумувала з вами вивчене про речення». Якщо ви не можете відразу зібратися з думками, то можете сказати «Пропускаю хід» і передати слово наступному учневі.

Інтерактивні технології ситуативного навчання пропонуємо використати під час вивчення теми: «Будова слова» (7 год).

II. Оголошення теми та очікуваних навчальних результатів

Для цього етапу уроку пропонуємо використати наступні ігри.

Слово вчителя. Діти, чи любите ви ігри? (Так). Тож давайте трішки пограємося. Перша гра називається «Листоноша». Ви отримаєте листівки з написаним словом, біля дошки є три скриньки, на кожній зображено морфемну схему слів, вам потрібно уважно подивитися на слово на своєму конверті (створює морфемну схему), підписати листівку, й покласти у конверт у відповідну скриньку. Наприкінці гри троє найсильніших учнів (листоноші) перевіряють правильність вибору скриньки для кожного слова. Гра «Допоможіть»

Слово вчителя. Діти, чи потрібно допомагати тим, хто потребує допомоги? (Так) Зараз нашої допомоги потребують наші менші брати – тварини. Ви отримали картки, допоможіть дістатися кішці до мишки, козі – до ріпи. Для цього змінюйте в кожному наступному слові один звук так, щоб

Зокрема, за одним з зазначених прислів'їв можна провести рольову гру «Суд». Вчитель об'єднує учнів у дві групи «Захист» і «Обвинувачення».

Слово вчителя. Дякую, ви чудово впоралися з цим завданням, й отримали прислів'я. Давайте разом з вами поміркуємо чи правду каже прислів'я «Слово не горобець, вилетить – не спіймаєш»? Ви поділені на дві групи. Перша група буде «Захистом», ваше завдання підтвердити, чому саме прислів'я каже правду. Друга група «Обвинувачення», вам потрібно навпаки заперечити правдивість прислів'я. Учитель веде судове засідання, надаючи слово по черзі обом сторонам. Наприклад: Обвинувачення: Слово не горобець, вилетить – не спіймаєш. Захист: але ж можна попросити вибачення, якщо образиш. Обвинувачення: вибачення не залікує образу. Захист: іноді емоції керують нами й важко думати перш ніж говорити. (Наприкінці засідання розробляються поради для людей за кожною з розглянутих ситуацій.) Висновок учителя: Потрібно думати перш ніж говорити, щоб випадково не образити людину. Вирок суду – людина може піддаватися емоціям, проте повинна вміти контролювати, що говорить.

V. Рефлексія

На етапі рефлексії можемо запропонувати «Дерево успіху».

Слово вчителя. Учні, ви отримали різнокольорові листочки, оцініть свої результати на уроці. Зелений – виконав вправи без помилок. Жовтий – було 2 помилки. Червоний – більше 3 помилок.

Інтерактивні технології дискусійних питань можемо використати на підсумковому уроці з теми «Слово. Значення слова»

Одним з методів дискусійних питань є метод «Прес». Цей метод використовується, коли потрібно підвести учнів до самостійного виведення правил, формулювання висновків.

IV. Інтерактивна вправа

Слово вчителя. Учні, пропоную вам висловити стисло свою думку щодо багатозначних та однозначних слів. За такою моделлю: 1. Позиція – Я вважаю, що слова крило, ручка, йти, земля - багатозначні. 2. Обґрунтування – Тому що

ці слова мають декілька значень. За визначенням ми знаємо, що багатозначне слово має багато значень, вживається в різних значеннях. 3. Приклад - наприклад, йде людина, йде дощ, йде, урок іде 4. Висновок – Отже, ці слова належать до багатозначних.

Отже, наведені вправи можуть бути адаптовані для вивчення різних тем з української мови й формувати навички відповідно до обраної теми. Загалом під час впровадження інтерактивних технологій вчителю слід активно сприяти розвитку учнівської цікавості та бажання знань. Вибір методів та прийомів, пошук простих шляхів чи використання інтерактивних технологій, усе це залежить від вчителя, який прагне створити комфортні умови для навчання, де кожен учень може відчувати свій успіх, активно працювати та відчувати продуктивність у процесі навчання, а також запобігти домінуванню однієї точки зору над іншими.

2.3. Модель використання інтерактивних технологій у процесі навчання української мови у 3 класі

Модель інтерактивних технологій є структурою, яка включає різноманітні підходи для активізації навчального процесу.

Перш за все зауважимо, що у педагогіці, термін "модель" відноситься до опису майбутньої системи, яку прагнуть створити педагоги, учні та їхні батьки; це позначення схеми або плану дій педагогів під час педагогічного процесу, що базується на активній участі учнів, організованій та структурованій вчителем. Л. Фенчак зауважує, що для моделювання освітнього середовища, що сприятиме підвищенню пізнавального потенціалу молодших школярів, необхідно виокремити взаємопов'язані його елементи та обґрунтувати їх узгодженість: мету, завдання, принципи, суб'єкти, об'єкти, форми, методи та

організаційно-педагогічні умови організації інтерактивного навчання [36, с. 177].

У посібнику О. Савченко, Н. Бібик, В. Мартиненко визначено модель інтерактивних технологій навчання, яка включає наступні блоки: методологічно-цільовий, змістовий, організаційно-технологічний, результативно-оціночний. Цільовий блок моделі визначає тему, конкретні цілі, спрямовані на досягнення очікуваних результатів навчальної діяльності. Змістовий блок визначає зміст процесу формування комунікативної та соціокультурної компетентностей учнів початкової школи, а також компетентності у навчанні, шляхом забезпечення цілеспрямованого розвитку мотиваційного, когнітивного, комунікативного, діяльнісного, ціннісного та рефлексивного компонентів компетентності. Змістовий блок також включає навчально-методичне забезпечення (основне і додаткове, такі як підручник, навчальний посібник, робочий зошит, методичний посібник та інші), а також дидактичний і наочний матеріал для втілення цілей та завдань уроку [21].

Організаційно-діяльнісний блок включає в себе активну навчально-пізнавальну діяльність учнів на основі взаємодії між суб'єктами, що охоплює тип та структуру уроку, методи та прийоми, спрямовані на досягнення мети та очікуваних результатів, використання різноманітних форм організації навчальної взаємодії, а також застосування диференційованого підходу. Серед педагогічних умов, які сприяють ефективному впровадженню моделі компетентісно орієнтованого уроку навчання української мови, можна виділити такі: урахування вікових та індивідуально-психологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку; забезпечення активної діяльності учнів за допомогою особистісно орієнтованих, компетентнісних та діяльнісних підходів; створення сприятливої, позитивної психологічної атмосфери в класі; формування мотивації та розвиток різних компонентів компетентності; застосування різних форм активної педагогічної взаємодії; логічність, умотивованість та емоційність у всіх етапах навчально-пізнавальної діяльності; створення умов для самореалізації та ефективної навчально-

пізнавальної діяльності з урахуванням інтересів, потреб, нахилів та здібностей учнів; організація зворотного зв'язку на кожному етапі навчально-пізнавальної діяльності.

Блок діагностики та рефлексії відображає результативність навчально-пізнавальної діяльності учнів на уроці. Цей блок передбачає аналіз, педагогічну оцінку результатів навчально-пізнавальної діяльності під час уроку та порівняння їх з очікуваними. Це дозволяє вчителю виявити можливі проблеми й помилки в знаннях і вміннях учнів, з'ясувати причини їх виникнення, щоб систематично коригувати навчально-пізнавальну діяльність учнів з метою підвищення якості навчальних результатів та ефективного управління нею.

У свою чергу О. Цюняк зауважує, що модель системи базується на змістово-процесуальному блоку, який визначає педагогічні умови моделювання системи, зміст, форми, методи та засоби професійної підготовки магістрантів. Наукове обґрунтування змісту професійної підготовки магістрантів до інноваційної діяльності включає такі етапи: теоретико-методологічне обґрунтування ключових дефініцій процесу формування професійної готовності до інноваційної діяльності; розробка навчально-методичного комплексу та його впровадження в освітній процес закладів вищої освіти [37, с. 21].

Діагностично-результативний блок включає в себе оцінку рівня знань учнів. Цей блок передбачає розробку критеріїв оволодіння компетентностями, визначення рівнів і показників, використання методик оцінки кожного показника (інструменти оцінювання), аналіз досягнень. Кореляція та вдосконалення означає, що результати, отримані під час формування професійної готовності, порівнюються з поставленими цілями і, за потреби, використовуються для коригування всіх попередніх блоків [37, с. 22].

Методологічно-цільовий блок ґрунтується на чіткому визначенні цілі – формування ключових компетентностей учнів через оволодіння базовими знаннями з української мови. Це сприяє визначенню всіх наступних компонентів змодельованої системи, кожен з яких сприяє досягненню

зазначеної мети та формуванню практичних рекомендацій для її удосконалення. Цей блок охоплює набір методологічних підходів та принципів професійної підготовки [37, с. 22].

Змістово-процесуальний блок навчання української мови у початковій школі є одним із ключових компонентів освітнього процесу, який визначає навчальний матеріал і методи його передачі. Він охоплює як зміст (що вивчається), так і процес навчання (як це вивчається). Змістова складова включає в себе вивчення правопису, граматики, лексики, мовленнєвих та читацьких навичок. Процесуальна складова містить інтерактивні уроки, групові вправи, рольові ігри, використання різних видів ресурсів (текстових, візуальних, аудіо) для навчання, а також застосування різноманітних форматів оцінювання, таких як тестування, проекти, творчі завдання тощо [37, с. 23].

Організаційно-діяльнісний блок навчання української мови у початковій школі включає в себе організаційні аспекти та активну навчально-пізнавальну діяльність учнів з метою ефективного засвоєння мовних знань та навичок [37, с. 23].

Методи та прийоми навчання: інтерактивні вправи, групова робота, проектна діяльність тощо, для активізації навчального процесу та підвищення зацікавленості учнів. Форми організації навчальної діяльності: різноманітні індивідуальна, парна, групова, колективна.

Організаційно-діяльнісний блок має на меті забезпечити ефективну та продуктивну навчальну діяльність, сприяючи розвитку мовленнєвих навичок та вмінь учнів у початковій школі.

Результативно-оціночний блок навчання української мови у початковій школі включає такі складові: контроль та результат. Основною метою є виявлення та оцінка рівня засвоєння учнями мовних знань, навичок та вмінь, а також результатів навчання з української мови. Він дає змогу вчителю адекватно оцінити досягнення учнів, виявити можливі прогалини та помилки в знаннях, а також зробити висновки щодо ефективності власної навчально-методичної роботи [37, с. 24].

У таблиці 1 представлено основні блоки моделі інтерактивного навчання української мови у початковій школі.

Таблиця 1

Блоки моделі	Зміст
Методично-цільовий блок	Цілі навчання: формування комунікативної компетентності, розвиток мовних навичок і вмінь, стимулювання пізнавального інтересу, розвиток критичного мислення. Принципи: врахування індивідуальних особливостей учнів, активна участь учнів у навчальному процесі, використання мовного середовища для навчання та інші.
Змістово-процесуальний блок	Домінантні компетентності: мовленнєва, комунікативна, допоміжні – мовна, соціокультурна. Зміст навчання: вивчення правопису, лексики, морфології, синтаксису, читацькі навички, культура мови. Форми: колективна, групова. Методи: інтерактивні методи, рольові ігри, проекти.
Організаційно-технологічний блок	Технології: інтерактивне навчання, проектна технологія, ігрові технології, колективно-групові технології та кооперативні. Організаційні форми: аудиторна, онлайн. Методи: компетентнісно орієнтовані методи, інтерактивні технології, дидактичні ігри. Засоби: технічні та нетехнічні. Форми навчальної взаємодії: групова робота,

	парна робота, індивідуальна робота.
Результативно-оціночний блок	Контроль: визначення рівня засвоєння матеріалу, оцінювання мовних і комунікативних навичок учнів через використання різних форм контролю. Результат: сформованість ключових компетентностей: мовленнєвої, комунікативної, соціокультурної. Рефлексія.

Отже, модель інтерактивного навчання є структурним показником, що дає змогу вчителю сформулювати основні цілі та завдання під час вивчення української мови у початковій школі, а також визначити ключові прийоми, методи, засоби та форми навчання й оцінити результат їх використання через застосування різних форм контролю.

Висновки до Розділу 2

Найпоширенішою класифікацією інтерактивних технологій, яка широко представлена у працях багатьох дослідників, є класифікація, запропонована Л. Пироженко та О. Пошетун. Вона включає такі типи технологій: кооперативне навчання, колективно-групове навчання, ситуативне навчання та технологію опрацювання дискусійних питань. Ми вважаємо, що методи цих типів доречно застосовувати на різних уроках української мови. Ефективність їх використання

залежить від рівня підготовки навчальних завдань вчителем та вміння організовувати колективну роботу.

Комплекс вправ складається з груп вправ, спрямованих на формування певних навичок відповідно до конкретної теми. Комплекс вправ створюється відповідно до наступних етапів уроку: мотивація навчальної діяльності, оголошення теми та очікуваних результатів, виклад основного матеріалу, інтерактивна вправа та етап рефлексії. Наприклад, на етапі рефлексії можливим є використання карток самооцінювання. Відповідно до етапів уроку та видів інтерактивних методів на кожному з них, виділених О. Пошетун, нами було розроблено комплекс вправ з використання інтерактивних технологій під час вивчення різних тем з української мови у третьому класі.

Модель інтерактивного навчання є структурним інструментом, який дозволяє вчителю сформулювати основні цілі та завдання під час вивчення української мови у початковій школі, визначити ключові прийоми, методи, засоби та форми навчання, а також оцінити результати їх використання через різні форми контролю.

Комплекс вправ розроблено відповідно до 3-х тем: «Речення» вивчається -7 годин (4 год на тиждень), «Звертання» - 2 год. «Будова слова» - 7 год, у наступному розділі розроблений комплекс вправ буде перевірено експериментально.

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

3.1. Організація та проведення експериментального дослідження ефективності використання інтерактивних технологій на уроках української мови у початковій школі

Проведення експериментального дослідження зумовлюється певними чинниками. Так, для проведення експерименту потрібно створити певні умови. Сукупність умов, в яких проводиться експеримент, називається експериментальною ситуацією. Експериментальна ситуація повинна гарантувати, що саме досліджуваний чинник, а не будь-який інший, є причиною змін, зафіксованих під час експерименту.

Для проведення експерименту буде розроблено певну гіпотетичну модель досліджуваного явища. Відповідно до цієї моделі явище описується як система змінних, серед яких виділяють незалежні та залежні змінні. Незалежна змінна – це новий чинник, введений в діяльність експериментальної групи. Вона має такі характеристики, як стабільність, самостійність і здатність впливати на стан об'єкта дослідження [24, с. 33].

Зокрема, зауважмо, що розрізняють такі види педагогічного експерименту. Констатувальний експеримент полягає в тому, що дослідник встановлює стан педагогічної системи, яка вивчається, шляхом експерименту. Формувальний експеримент супроводжується застосуванням спеціально розробленої системи заходів, спрямованих на формування в учнів певних якостей, покращення результатів їх навчання, виховання, трудової діяльності тощо. Контрольний експеримент визначає рівень знань, умінь та навичок за матеріалами формувального експерименту [24, с. 34]. У ході нашої роботи буде проведено формувальний експеримент з системою інтерактивних уроків для визначення ефективності використання інтерактиву у навчальній діяльності, а

також контрольний експеримент для характеристики рівня знань отриманого шляхом проведення формувального експерименту.

Залежно від логічної структури доведення гіпотези виділяють паралельний та послідовний експерименти. При паралельному експерименті створюється експериментальна група, на яку впливають незалежною змінною, і порівняти її стан із контрольною групою, яка такого впливу не зазнавала. При послідовному експерименті досліджують стан тієї ж групи до і після введення незалежної змінної. Відбір контрольної групи зазвичай здійснюється або за частотою розподілу ознак, або по парним способом [24, с. 34]. У нашому дослідженні ми будемо впроваджувати послідовний експеримент й аналізувати результати до та після проведення експерименту.

За рівнем вимог до ситуації експерименти поділяють на лабораторні, природні та чисті [24, с. 35]. Наш експеримент визначаємо як природний, оскільки він проводиться у звичних умовах навчання і виховання, що дозволяє враховувати та багаторазово відтворювати досліджувані явища.

Відповідно до зазначеного вище схарактеризуймо наш експеримент як формувальний, послідовний, природний.

Експеримент буде впроваджено у чотири етапи, що відповідають фазам методичного експерименту, виділеним С. Ю. Ніколаєвою [20, с. 48]: 1) організація експериментального навчання; 2) реалізація експериментального навчання; 3) констатація отриманих результатів; 4) інтерпретація результатів експерименту.

На початковому етапі дослідження ми визначили робочу гіпотезу експерименту та його завдання, виокремили варійовані та неварійовані фактори експериментального навчання, а також визначили учасників експерименту.

Зважаючи на досліджені нами теоретичні переваги використання інтерактивних технологій, ми висунули робочу **гіпотезу експерименту**: ефективне навчання української мови у початковій школі можливе за умови застосування методики, розробленої у цьому дослідженні, яка дозволяє максимально підвищити ефективність навчання.

Метою експериментального дослідження є перевірка ефективності методики використання інтерактивних технологій у процесі навчання учнів початкової школи.

Реалізація поставленої мети потребує вирішення таких завдань:

- 1) Провести перед експериментальний зріз для визначення вихідного рівня знань учнів 3-го класу з української мови, на основі яких буде проведено зіставний аналіз після впровадження експерименту.
- 2) Здійснити експериментальне навчання на основі розроблених комплексів вправ з використанням інтерактивних технологій.
- 3) Провести контрольний експеримент для визначення поточного рівня знань після проведення формувального експерименту.
- 4) Порівняти, проаналізувати та інтерпретувати результати формувального та контрольного експериментів.
- 5) Сформулювати висновки щодо ефективності впровадження інтерактивних технологій у навчальний процес.

Зазначимо також не варійовані фактори експерименту: тривалість експериментального навчання (4 тижні); кількість годин, відведених на впровадження розроблених комплексів вправ (16 годин); кількість класів - 1, що складається з 24 учнів. Зокрема, до неварійованих факторів відносяться завдання перед- і після експериментальних контролів, об'єкти контролю та критерії оцінювання, експериментатор – автор дослідження. Варійованою умовою експериментального навчання є розроблений в цьому дослідженні комплекс вправ.

Узагальнимо етапи проведення експерименту у Таблиці 2.

Таблиця 2

Назва етапу	Мета	Зміст
Теоретико-	Вивчення та аналіз	Формулювання мети,

аналітичний етап	методичної та психолого педагогічної літератури з основних питань впровадження інтерактивних технологій	об'єкта, предмета, гіпотези та завдань дослідження. Теоретичне обґрунтування використання інтерактивних технологій.
Констатувальний етап	Розробка критерії та показників успішності учнів. Визначення рівня знання української мови учнів 3-го класу.	Визначення рівня знань учнів. Формування експериментальних груп. Побудова моделі експерименту із застосуванням інтерактивних технологій. Розробка комплексу вправ з використанням інтерактивних технологій.
Формувальний етап	Впровадити інтерактивні технології у навчальний процес 3 класу під час вивчення української мови. Оцінити ефективність їх впровадження шляхом аналізу та узагальнення результатів формувального етапу дослідження. Визначити результати експериментальної роботи, а також сформулювати	Визначення та оформлення кількісних і якісних результатів формувального етапу експерименту. Формулювання висновків і рекомендацій, а також визначення напрямків для подальших досліджень.

	висновки та рекомендації.	
--	---------------------------	--

Таблиця 2.1

Структура експериментального навчання

Етапи ЕН	Час проведення	Завдання етапів
<i>передекспериментальний зріз</i>	вересень 2024	Визначити висхідний рівень
<i>ЕН</i>	вересень-листопад 2024	Перевірити завдання етапів. Провести експериментальне навчання
<i>Післяекспериментальний зріз</i>	листопад 2024	Визначити вихідний рівень

Отже, для проведення експерименту з впровадження інтерактивних технологій під час вивчення української мови у початковій школі, нами було визначено основні її положення та зміст, відповідно до якого відбуватиметься експеримент. Сформульовано його гіпотезу та завдання для подальшої реалізації та перевірки на практиці.

3.2. Результати експерименту та їх аналіз

Для дослідження ефективності інтерактивних технологій нами було проведено експеримент у ході якого на основі діагностувальних робіт та даних з класного журналу, можна розподілити учнів за рівнями навчальних досягнень. Варто зазначити, що різні методи дали позитивні результати.

Відповідно зазначимо критерії визначення рівнів навчальних досягнень. Учні з високим рівнем навчальних досягнень продемонструють правильні та

чіткі знання з відповідної теми, які є міцними та систематизованими. Їхні відповіді на питання повні, узагальнені та доповнені прикладами. Вони виявляють здатність до власних суджень та аналізу. Практичні завдання виконані правильно та самостійно, без сторонньої допомоги. Ці учні здатні працювати над завданнями різного характеру: пошуковими, творчими, дослідницькими.

Учні з достатнім рівнем навчальних досягнень виконують більшість завдань правильно та чітко. Вони здатні узагальнено подавати вивчений матеріал, хоча інколи помиляються, допускають неточності і потребують уточнення. Вони старанні та намагаються уважно читати завдання і правильно його виконати. Під час додаткових бесід виявилось, що їм простіше виконувати завдання за зразком або ті, що вони добре вивчили на уроках. Однак, при додаткових навідних питаннях такі учні здатні аналізувати завдання і виконувати його краще. Вони працюють в основному самостійно і тільки інколи потребують уточнення з боку вчителя. Отже, можна зробити висновок, що учні достатнього рівня також мають системні та узагальнені знання з предмету, але інколи потребують незначної допомоги вчителя.

Середній рівень знань мають учні, які демонструють частково правильні та часто фрагментарні знання. Вони здатні відтворити навчальний матеріал за допомогою вчителя або інших засобів (підручник, зошит, схеми-таблиці). Хоча матеріал вони розуміють, часто допускають багато помилок у визначенні основних та другорядних понять. Їм важко сформулювати правило та пояснити його самостійно. При виконанні практичних завдань та вправ вони допускають помилки. Учні цього рівня можуть виконати завдання за зразком, але не здатні справитися із завданнями пошукового та дослідницького характеру. Отже, діти середнього рівня демонструють фрагментарні знання, які важко узагальнюють та систематизують.

Учні з низьким рівнем знань часто роблять помилки. Їхні відповіді поверхневі, з багатьма неточностями, вони фрагментарні та не мають системного підходу. Діти показують не чітке розуміння вивченої інформації та

поставлених практичних завдань. Вони потребують постійної допомоги вчителя, додаткових пояснень і покрокових інструкцій. Такі учні не вміють чітко висловлювати свої думки. Їхні знання несистемні та не узагальнені, а вміння фрагментарні та більше ґрунтуються на інтуїції, ніж на правильних знаннях.

Експериментальне навчання проводилося в першому семестрі 2024-2025 навчального року. У ньому взяли участь 24 учні третього класу Опорного закладу Менської гімназії Менської міської ради. Клас поділявся на дві групи по 12 осіб: експериментальну та контрольну. Перед експериментальний зріз (Додаток А) показав однаковий рівень знань в обох груп (Таблиця 3). Учні експериментальної групи навчалися за розробленим нами комплексом вправ, контрольної групи за традиційною методикою. Завдання перед та після експериментальних зрізів представлено у Додатках А і Б.

Показники рівня сформованості навчальних знань перед та після експериментальних зрізів представлено у таблиці 3 та діаграмі 1.

Таблиця 3

Середні показники рівня сформованості знань в учнів 3 класу за результатами перед- та після експериментальних зрізів.

Індекс групи	Середній коефіцієнт навченості за результатами		Приріст
	перед експериментальний зріз	після експериментальний зріз	
ЕГ	0,61	0,80	0,19
КГ	0,61	0,63	0,02

Діаграма 1

Відповідно до результатів проведеного експерименту можемо стверджувати, що методика інтерактивних технологій є ефективною для вивчення української мови у третьому класі. Динаміка зростання рівня навченості вища саме у тієї групи, що навчалася за нашою методикою.

Отже, можемо стверджувати, що впровадження інтерактивних технологій в навчальний процес суттєво покращує рівень засвоєння навчального матеріалу на уроках української мови у початкових класах. Учні більш зацікавлено сприймають навчальний матеріал та охоче беруть участь у кожній новій грі. За нашими спостереженнями найефективнішими виявились саме ті вправи, які спонукали до суперництва: учні намагалися швидко й правильно виконати вправу, щоб отримати високий рівень й бути кращими.

3.3. Методичні рекомендації щодо використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі

Впровадження інтерактивних технологій у навчальний процес передбачає врахування: позиції вчителя, психологічної атмосфери у класі та організації навчального простору. Так, вчитель повинен мати відкриту позицію та детальне представлення плану майбутньої спільної діяльності, які допоможуть зняти напруження в класі, дадуть змогу учням побачити перспективу своєї роботи й

позбутися невпевненості та страху перед майбутнім. Для реалізації цієї позиції вчителю варто:

- На початку уроку ознайомити учнів із його цілями, тобто результатами, яких він очікує від них наприкінці. Це дозволить учням чітко усвідомити свої завдання, а вчителю – наприкінці уроку разом з учнями проаналізувати досягнуті результати.

- Пояснити завдання кожної технології або методу, щоб учні не відчували маніпуляції. Учитель, наприклад, має пояснити, що ці методи спрямовані не на контроль учнів, а на допомогу в організації їхньої діяльності. Це сприятиме більш свідомому підходу до навчання.

- Розповісти, чому для вивчення цієї теми обрано саме ці методи і технології, щоб учні зрозуміли, що вони не використовуються для розваги, а для полегшення розуміння матеріалу та акцентування уваги на важливих аспектах, а також для набуття корисного досвіду.

- Звернути увагу на особливості технологій та тих результатів, яких можна досягти при правильному їх використанні. Деякі інтерактивні методи мають свої нюанси: наприклад, на початкових етапах індивідуальної роботи важливо зберігати тишу та уникати обміну думками з однокласниками. Або ж учитель може запропонувати виконати завдання мовчки, щоб учні знайшли інші способи взаємодії [25, с. 21].

Зокрема, для ефективного використання інтерактивних технологій потрібно створити позитивну та сприятливу психологічну атмосферу в класі, яка може розпочатися з представлення учням програми майбутньої діяльності. Представляючи програму, важливо не лише говорити про один урок, а показувати перспективу всього розділу або теми. Якщо при цьому використати спеціальні педагогічні технології, це допоможе зробити процес подання матеріалу не лише цікавішим, але й наочним.

Вважаємо, що слід встановити наступні правила, щоб організувати спільну діяльність учнів і створити атмосферу комфорту та безпеки. Наприклад:

- не оцінювати висловлювання інших,
- говорити лише від власного імені,
- конструктивно сприймати думки інших тощо.

Визначення цих правил відбувається у процесі спільної роботи вчителя та учнів. Якщо правила будуть прийняті в усвідомленні учнями як особисті, це забезпечить їх дотримання навіть за відсутності вчителя. Окрім цього, під час обговорення вчитель може запропонувати обов'язкові для виконання норми, які вважає необхідними [25, с. 24].

Під час реалізації інтерактивних технологій вчитель має самостійно створювати навчальні ситуації, які сприяють досягненню учнями, особливо початкових класів, певних успіхів і вершин. Ці технології стимулюють інтерес дітей до знань, відкривають їм нові горизонти пізнання, а також допомагають знаходити рішення навіть нестандартних завдань. Під час ігрової діяльності у межах інтерактивних технологій необхідно дати можливість учням початкових класів відчувати справжню свободу, задовольняючи свої емоційні потреби та індивідуальні особливості [38]. Відповідно до цього зазначимо, що інтерактивні технології повинні завжди включати творчість, загальність, конкуренцію, атракцію та суперництво.

Варто звернути увагу й на організацію навчального простору. Його слід організувати так, щоб співпраця та комунікація між учнями були легкими та природними. Усе, що є в класі (обладнання, меблі тощо), повинно сприяти вчителю в створенні умов для інтерактивної діяльності учнів [25, с. 26].

Для ефективної організації інтерактивних технологій, як системи, необхідно реалізовувати наступні компоненти, які є основними:

- чітко визначити цілі навчання, що представляють собою якісні та кількісні очікувані результати процесу, такі як навчальні досягнення учнів, включаючи очікуваний рівень засвоєння навчального матеріалу;
- спеціально відібраний та структурований зміст навчання;
- використання інтерактивних форм, методів і прийомів, які спрямовані на організацію навчання та стимулювання активної діяльності учнів;

- використання навчальних засобів, які відповідають цілям, формам і методам навчання;
- система пізнавальних завдань, які описують розумові та навчальні дії та процедури, за допомогою яких учні можуть досягти запланованих результатів;
- організаційні та психолого-педагогічні умови, які дозволяють ефективно планувати та реалізовувати **інтерактивні технології** [12, с. 34].

Зокрема, наведено й основні методичні вказівки для впровадження інтерактивних технологій:

- Чітке і коротке формулювання завдання. Вчитель, за потреби, ще раз акцентує увагу на основних моментах завдання та відповідає на запитання учнів щодо організації.
- Якщо завдання складне, його слід розбити на кілька етапів. Спочатку розділити на частини, ознайомити учнів із кожним етапом окремо, і тільки потім переходити до виконання завдання в цілому.
- Послідовність виконання завдань: вчитель має пояснити учням, що для досягнення бажаного результату необхідно виконувати завдання поступово, не поспішати.
- Вчителю слід контролювати дії кожного учня, бути поруч, виправляти помилки, допомагати, оцінювати та направляти.
- Не допускати сварок та приниження учасників під час групового навчання. У разі конфліктів слід спокійно розібратися в ситуації та пояснити дітям, що сваритися не варто.
- Починати потрібно з найпростіших етапів і поступово переходити до складніших [38].

Отже, підсумовуючи зазначене вище, а також беручи до уваги практичний досвід, можемо зробити висновок, що впровадження інтерактивних технологій у навчальний процес суттєво покращує рівень засвоєння та закріплення матеріалу учнями. Відповідно правильне впровадження цих технологій сприяє всебічному розвитку особистості, її зацікавленості у вивченні предмету, що формує внутрішню вмотивованість, яка є найбільш

необхідною у навчанні. Процес інтерактивного навчання вимагає безпосередньої участі вчителя, який допомагає та скеровує, що робить його успішно реалізованим. Найважливішим, на нашу думку, у інтерактивних технологіях є чітко визначені й зрозумілі для учнів правила та завдання, без яких діалогічна взаємодія перетвориться на хаос.

Висновки до 3 розділу

Для проведення експерименту з впровадження інтерактивних технологій у процес навчання української мови в початковій школі нами було розроблено основні положення та визначено зміст, який слугуватиме основою для експерименту. Ми сформулювали та підтвердили гіпотезу, яка полягала у визначенні ефективності навчання української мови у початковій школі за умови застосування методики, розробленої у цьому дослідженні, яка дозволяє максимально підвищити ефективність навчання.

На основі проведеного дослідження можемо з упевненістю стверджувати, що інтерактивні технології значно покращують рівень засвоєння навчального матеріалу на уроках української мови в початкових класах. Учні виявляють більший інтерес до навчання, активно залучаються до роботи, особливо в рамках ігрових вправ. За нашими спостереженнями, найефективнішими виявилися ті вправи, які створювали елемент суперництва: учні стараються виконати завдання швидко й правильно, щоб отримати високі оцінки і стати найкращими в класі.

Методичні рекомендації щодо впровадження інтерактивних технологій передбачають реалізацію наступних пунктів: позиції вчителя, психологічної атмосфери у класі та організацію навчального простору.

ВИСНОВКИ

У першому завданні нами було з'ясовано, що інтерактивні технології включають усіх учасників у процес навчання, на відміну від традиційного підходу, де учень переважно спостерігає. У інтерактивному навчанні учень бере активну участь у навчальному процесі. Мета інтерактивного навчання відображає основні аспекти цілей Нової української школи, а саме діяльнісний та компетентнісний підходи, тому ми вважаємо, що саме ці технології є основними у їх формуванні. Зокрема, інтерактивні технології базуються на принципах довіри, гуманізму, дитиноцентричності, активності, експерименту та рівності поглядів.

У другому завданні ми визначили, що психологічний стан учнів початкової школи визначає ключові аспекти їх емоційного розвитку, урахування яких є важливою частиною навчального процесу. Проте в сучасних умовах також важливо враховувати рівень стресу, з яким стикаються учні, для вибору оптимальних методів і прийомів у процесі навчання. Також варто зауважити, що на даному етапі відбувається активний розвиток пам'яті у молодших школярів, порівняно з дошкільним періодом. Формується автоматичне та свідоме запам'ятовування, що дозволяє вчителю експериментувати з різноманітними формами навчальної діяльності.

У третьому завданні визначено потенціал використання інтерактивних технологій на уроках української мови у початковій школі, який полягає у розвитку креативності, творчості і критичного мислення. Вони стають ключовим фактором у розвитку пізнавальної діяльності, а також відіграють важливу роль у формуванні мовної та комунікативної компетентностей. Впровадження інтерактивного навчання підвищує мотивацію до вивчення предмету та заохочує учнів до активної участі. Ці технології дозволяють створювати цікаві та захоплюючі навчальні ситуації, де кожен учень може брати участь у процесі навчання. Такий підхід сприяє збереженню і

підвищенню інтересу до вивчення мови, розвиває навички співпраці та комунікації, а також сприяє засвоєнню матеріалу на більш глибокому рівні.

У четвертому завданні ми проаналізували класифікації інтерактивних технологій. Так, найпоширенішою класифікацією інтерактивних технологій, яка широко представлена у працях багатьох дослідників, є класифікація, запропонована Л. Пироженко та О. Пометун. Вона включає такі типи технологій: кооперативне навчання, колективно-групове навчання, ситуативне навчання та технологію опрацювання дискусійних питань. Ми вважаємо, що методи цих типів доречно застосовувати на різних уроках української мови. Ефективність їх використання залежить від рівня підготовки навчальних завдань вчителем та вміння організовувати колективну роботу.

Відповідно до п'ятого завдання нами був розроблений комплекс вправ з використанням інтерактивних технологій, спрямований на формування певних навичок відповідно до конкретної теми. Цей комплекс вправ можна інтерпретувати для вивчення різних тем з української мови. Загалом, під час впровадження інтерактивних вправ, вчитель має активно стимулювати розвиток учнівської цікавості та бажання здобувати знання. Вибір методів і прийомів, пошук ефективних шляхів або використання інтерактивних технологій залежить від вчителя, який прагне створити комфортні умови для навчання. Інтерактивні технології дозволяють кожному учню відчувати свій успіх, активно працювати та бачити результати своєї діяльності, а також запобігти домінуванню однієї точки зору над іншими.

Зокрема, нами сформульовано модель інтерактивного навчання, що є структурним інструментом, який дозволяє вчителю сформулювати основні цілі та завдання під час вивчення української мови у початковій школі, визначити ключові прийоми, методи, засоби та форми навчання, а також оцінити результати їх використання через різні форми контролю.

У ході реалізації шостого завдання ми провели експеримент з впровадження інтерактивних технологій під час вивчення української мови у третьому класі. Сформулюймо основні висновки експерименту. Так, за

результатами дослідження можемо з упевненістю стверджувати, що інтерактивні технології значно покращують рівень засвоєння навчального матеріалу на уроках української мови в 3 класі. На цей факт вказує коефіцієнт навченості, який у ЕГ зріс з 0,61 до 0,8, тоді як у КГ перед експериментальні результати 0,61, а після експериментальні – 0,63. Відповідно можемо стверджувати, що впроваджена нами методика інтерактивних технологій має позитивну динаміку, порівняно з групою, де вона не використовувалась. Зокрема, використання інтерактивних технологій покращує інтерес до навчання, учні активно залучаються до роботи, особливо до ігрових вправ. За нашими спостереженнями, найефективнішими виявилися ті вправи, які створювали елемент суперництва: учні стараються виконати завдання швидко й правильно, щоб отримати високі оцінки і стати найкращими в класі.

Зокрема, нами надано основні методичні рекомендації щодо використання інтерактивних технологій на уроках української мови у початковій школі. Серед них варто виділити позицію вчителя, яка потребує зацікавленості у впровадженні інтерактиву, створення позитивної та сприятливої атмосфери на уроці, а також організація простору у класі, щоб він був природним та максимально комфортним для впровадження інтерактивних технологій. Варто ознайомити учнів з цілями та результатами під час навчання, що дасть їм змогу розуміти своє завдання на уроці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейчикова Т. Психолого-педагогічні чинники формування почуття власної гідності у дітей молодшого шкільного віку. URL: http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/8686/4.%20%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%B5%D0%B9%D1%87%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Дата звернення: 04.05.2024)
2. Білецька Л. Психолого-педагогічні особливості розвитку пам'яті учнів початкової школи. *In The 1st International scientific and practical conference "Distance learning in modern conditions and new technologies" (September 19–22, 2023)*. 2023. С. 170-174. URL: [Distance learning in modern conditions and new technologies - Google книги](#) (Дата звернення: 04.05.2024)
3. Бондар Ю., Сорока О. Використання інтерактивних технологій кооперативного навчання на уроках математики в початковій школі. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 21. Т. 1. 2020. 95-100. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2020/21/part_1/22.pdf (Дата звернення: 14.05.2024)
4. Власюк А., Сойко І. Використання інтерактивних технологій навчання на уроках української мови в НУШ. *Інноваційні дослідження та перспективи розвитку науки і техніки у XXI столітті : зб. тез доп. учасників Міжнар. наук.-практ. конф. до 30-річчя Приват. вищ. навч. закл. «Міжнар. економ.-гуманітар. ун-т ім. акад. Степана Дем'янчука» (м. Рівне, 19 жовт. 2023 р.)*. Рівне : ВПНЗ "МЕГУ", 2023. Ч 1. С. 88-91. URL: http://dspace.megu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/4340/1/%d0%b7%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba_%d1%82%d0%b5%d0%b7_%d0%bd%d0%b0%d1%83%d0%ba%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%85_%d0%b4%d0%be%d0%bf%d0%be%d0%b2%d1%96%d0%b4%d0%b5%d0%b9_%d1%87%d0%b0%d1%81%d1%82%d0%b8%d0%bd%d0%b0_1-89-92.pdf (Дата звернення: 04.05.2024)

5. Волкова Н. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с. URL: <https://ir.duan.edu.ua/server/api/core/bitstreams/632e4ba8-33c6-4a04-b093-6f6edd23efd8/content> (Дата звернення: 14.05.2024)
6. Гнатюк О. Психологічні особливості організації навчання молодших школярів в умовах воєнного стану. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/732885/1/%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82.pdf> (Дата звернення: 14.05.2024)
7. Горбань А. Технологія колективно-групового навчання на уроках дисципліни «Я досліджую світ». *Актуальні проблеми навчання і виховання молодших школярів : матеріали наук. конф. студ. ф-ту почат. навч. : [зб. тез наук. доп.]*. Харків, 2023. Вип. 13. С. 45-47. URI: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/11984> (Дата звернення: 04.05.2024)
8. Грибань А., Конотоп О. Дидактичні ігри як засіб навчання української мови в умовах НУШ. *Теорія і практика сучасної освіти та науки в Україні у світлі ідей К.Д. Ушинського*. 2024. С. 54-55. URL: <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10107/1/%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%20%D1%83%20%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BB%D1%96%20%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%B9.pdf#page=56> (Дата звернення: 14.05.2024)
9. Дженджеро О. Інтерактивні технології колективно-групового навчання на уроках української мови. *Збірник наукових праць*. 2009. Ч. 3. С. 53-62. URL: [Інтерактивні технології колективно-групового навчання на уроках української мови в старшій школі.pdf \(chnpu.edu.ua\)](#) (Дата звернення: 04.05.2024)

10. Єременко Н. Використання інтерактивних технологій навчання в початковій школі. *Таврійський вісник освіти*. 2017. №1 (57). С. 117-123 URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Tvo_2017_1_22.pdf (Дата звернення: 04.05.2024)
11. Ковальчук В., Гайдук М. Особливості використання інтерактивних технологій на уроках математики у початковій школі. *Розвиток сучасної освіти та науки: результати, проблеми, перспективи*. 2018. С. 148-152. URL: https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/22510/1/Rozvytok_Rozwoj_Novembe_r_2018.pdf#page=149 (Дата звернення: 14.05.2024)
12. Комар О. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.04. Умань, 2011. 512 с. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/393/2/zastosyvania_interakt.pdf (Дата звернення: 14.05.2024)
13. Копосов П. Г. К65 Нова українська школа: дидактичні особливості організації навчально-ігрової діяльності учнів 1-2 класів : навч.-метод. посіб. Харків : Вид-во «Фабула», 2021. 160 с. URL: [https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv/NMP_NUSH_%20orhanizatsiia%20navch-ihr%20diialn%20uchniv%201-2%20kl%20\(Koposov\).pdf](https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv/NMP_NUSH_%20orhanizatsiia%20navch-ihr%20diialn%20uchniv%201-2%20kl%20(Koposov).pdf) (Дата звернення: 14.05.2024)
14. Кудикіна Н. Інтерактивні форми і методи навчання української мови в початкових класах шкіл з російською мовою викладання: теорія і методика. 2017. 128 с. URL: https://undip.org.ua/wp-content/uploads/2021/08/interactuvni-formu_2017.pdf (Дата звернення: 10.05.2024)
15. Макаренко А. Потенціал використання інтерактивних технологій у процесі навчання української мови у початковій школі. URL:

<https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/6103/6139> (Дата звернення: 10.05.2024)

16. Макаренко А. Роль інтерактивних технологій у процесі навчання української мови у початкових класах. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/5567> (Дата звернення: 10.05.2024)

17. Маляр О. Психолого-педагогічна характеристика прояву емоційних станів у дітей молодшого шкільного віку. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*. Серія «Педагогіка. Психологія». Вип. 3. 2023. С. 67-72. URL: <https://journals.academ.vinnica.ua/index.php/ped-psyh/article/view/67/64> (Дата звернення: 14.05.2024)

18. Мінічева Ю., Конотоп О. Важливість використання рольових ігор в початковій школі. *«Теорія і практика сучасної освіти та науки в Україні у світлі ідей К.Д. Ушинського»*. 2024. С. 71-72. URL: <http://erpub.chnpu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/10107/1/%D0%A2%D0%B5%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D1%96%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B8%20%D0%B2%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96%20%D1%83%20%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BB%D1%96%20%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%B9.pdf#page=73> (Дата звернення: 10.05.2024)

19. МОН: Концепція НУШ. URL: <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&type=all&tag=%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%20%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0> (Дата звернення: 14.05.2024)

20. Методика навчання іноземних мов і культур : теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів/

Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Є. та ін. ; за заг. ред. С.Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с. URL: <https://www.academia.edu/99004438/%D0%> (Дата звернення: 10.05.2024)

21. Організаційні форми навчання у початковій школі : посібник / О.Я.Савченко, Н.М.Бібік , В.О.Мартиненко та ін.; за наук. ред. Бібік Н. М. Київ. : Видавничий дім «Сам», 2017. 304 с. URL: [монографія Форми.pdf \(iitta.gov.ua\)](#) (Дата звернення: 03.05.2024)

22. Остапйовська І. Інтерактивні технології у початковій школі. *Педагогічний часопис Волині*. 2017. № 3. С. 48-53. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pchv_2017_3_10 (Дата звернення: 03.05.2024)

23. Падалка Л., Євтушенко С. Використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови у початковій школі. *Студентські наукові студії*. 2020. С. 77-84. URL: <https://newinception.com.ua/index.php/newinception/article/view/28/30> (Дата звернення: 10.05.2024)

24. Педагогічний експеримент : навч.-метод. посіб. / [укладач О. Е. Жосан]. – Кіровоград : Видавництво КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2008. 72 с. URL: <https://library.kr.ua/wp-content/elib/zhosan/pedekspnmp.pdf> (Дата звернення: 14.05.2024)

25. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007. 141 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Pometun_Olena/Entsyklopediia_interaktyvnoho_navchannia.pdf?PHPSESSID=qu19dudoks82t06936pemeuo05 (Дата звернення: 10.05.2024)

26. Пометун О. І. Сучасний урок: інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. Київ: А. С. К., 2004. 192 с. URL: http://matematuka.inf.ua/rizne/sutshasnuy_urok/sutshasnuy_urok.html (Дата звернення: 15.05.2024)

27. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія та методика. Київ. 2008. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/377/1/interakt_tehn_teor_met.pdf
28. Програма з української мови. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.programa.1-4/Typova.osvitnya.programa.3-4.Shyyan.pdf> (Дата звернення: 05.05.2024)
29. Сердюк Т. В. Інтерактивні технології навчання суспільних дисциплін як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів І–ІІ рівнів акредитації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09. Кривий Ріг, 2010. 20 с.
30. Симоненкова Т. Інноваційні технології навчання на уроках української мови. *Психолого-педагогічні науки*. 2011. № 5. С. 110-113. URL: http://lib.ndu.edu.ua:8080/dspace/bitstream/123456789/521/1/210_Naykovi_zapiski.pdf#page=110 (Дата звернення: 10.05.2024)
31. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник. НАПН України, Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих. Київ: ВД «ЕКМО», 2011. 320 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/33688940.pdf> (Дата звернення: 10.05.2024)
32. Староста В. Технології інтерактивного навчання: сутність, класифікація. *Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського*. Вип. 1(64), лютий 2019. С. 232-237. URL: <http://mdu.edu.ua/wp-content/uploads/Ped-visnyk-64-2019-47.pdf> (Дата звернення: 14.05.2024)
33. Сьомак О., Ройко Л. Використання інтерактивних технологій навчання на уроках у початковій школі. URL: [siomak_roiko.pdf \(vnu.edu.ua\)](http://siomak_roiko.pdf(vnu.edu.ua)) (Дата звернення: 1.05.2024)
34. Ткаченко Л. Психолого-педагогічні особливості учнів молодших класів у процесі навчальної діяльності. URL: <https://ps.journal.kspu.edu/index.php/ps/article/view/3115/2822> (Дата звернення: 10.05.2024)

35. Турчина І., Шекера Н. Психолого-педагогічні особливості формування самооцінки молодших школярів. *Стратегічні напрямки розвитку науки: фактори впливу та взаємодії*. 11 жовтня 2024. С. 212-217. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=uk&user=sZn5OnMAAAAJ&citation_for_view=sZn5OnMAAAAJ:dhFuZR0502QC (Дата звернення: 15.10.2024)
36. Фенчак Л. Моделювання інтерактивного навчання в умовах початкової школи. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2019. Вип. 1(9). С. 175-178. URL: [https://pp-msu.com.ua/web/uploads/pdf/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%B2%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9C%D0%94%D0%A3.%20%D0%A1%D0%B5%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%2019%D0%92%D0%B8%D0%BF.%201\(9\)_175-178.pdf](https://pp-msu.com.ua/web/uploads/pdf/%D0%9D%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%B2%D1%96%D1%81%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%9C%D0%94%D0%A3.%20%D0%A1%D0%B5%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D0%9F%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%BA%D0%B0%20%D1%82%D0%B0%20%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%8F%2019%D0%92%D0%B8%D0%BF.%201(9)_175-178.pdf) (Дата звернення: 01.05.2024)
37. Цюняк О. Система професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності: автореф. дис. канд. пед. наук. 13.00.04. Київ. 2020. 40 с. URL: [TsiuniakO. avtoref. pas.pdf \(ipood.com.ua\)](https://tsiuniakO.avtoref.pas.pdf) (Дата звернення: 05.05.2024)
38. Червінська Р. Дидактичні ігри як засіб навчання для здобувачів початкової освіти. URL: <https://www.academia.edu/99004438/%D0%94%D0%98%D0%94%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%98%D0%A7%D0%9D%D0%86%D0%86%D0%93%D0%A0%D0%98%D0%AF%D0%9A%D0%97%D0%90%D0%A1%D0%86%D0%91%D0%9D%D0%90%D0%92%D0%A7%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF%D0%94%D0%9B%D0%AF%D0%97%D0%94%D0%9E%D0%91%D0%A3%D0%92%D0%90%D0%A7%D0%86%D0%92%D0%9F%D0%9E%D0%A7%D0%90%D0%A2%D0%9A%D0%9E%D0%92%D0%9E%D0%87%D0%9E%D0%A1%D0%92%D0%86%D0%A2%D0%98> (Дата звернення: 10.05.2024)

39. Чернишова Л. І. Інтерактивні методи навчання як сучасний напрямок активізації пізнавальної діяльності студентів у вищих навчальних закладах. Шляхи реалізації кредитно-модульної системи: матеріали науковометодичного семінару. Одеса: ОНПУ, 2013. С. 83-88. URL: https://www.academia.edu/download/39430680/1_%D0%92%D1%81%D0%B5_2013_%D1%80%D0%B5%D0%B4_4%D0%B8%D1%8E%D0%BD%D1%8F.pdf#page=83 (Дата звернення: 01.05.2024)
40. Чупріна О. Теоретичний аспект застосування інтерактивних технологій ігрового навчання на уроках рідної мови у початковій школі. Науково-дослідна робота майбутніх педагогів з проблем культури української мови та методики її викладання в закладах освіти (Матеріали II студентсько-викладацького науково-методичного семінару, 30 березня 2010 р.). Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2010. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/8823/1/%D0%A7%D1%83%D0%BF%D1%80%D1%96%D0%BD%D0%B0.pdf> (Дата звернення: 05.05.2024)
41. Шадріна О. Експериментальне дослідження стану сформованості в учнів початкової школи системних знань, умінь, навичок. *Розвиток особистості молодшого школяра: сучасні реалії та перспективи*. 2020. Вип. 7. С. 80-83. URL: https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7918/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C_%20%D0%AF%D0%BD%D0%BA%D0%BE_20%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf#page=80 (Дата звернення: 10.05.2024)
42. Шишак А. Інтерактивні методи роботи з підручником у початковій школі: технологія опрацювання дискусійних питань. *Початкова освіта: історія, проблеми, перспективи*. 2020. С. 174-178. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/24656/1/Chajka7.pdf> (Дата звернення: 05.05.2024)
43. Юрчук Ю. Використання інтерактивних вправ на уроках української мови в початковій школі. URL:

<http://dspace.megu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1797/1/Zbirnyk-12-2019-3-82-88.pdf> (Дата звернення: 10.05.2024)

44. Янкович І. Класифікація інтерактивних технологій. *Магістерський науковий вісник*. 2013. № 18. С. 21-25. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/10369/1/Yankovich.pdf> (Дата звернення: 10.05.2024)

45. Hedberg J. Interactive educational technologies: Effective design and application in the classroom. URL: <https://www.ascilite.org/conferences/aset-archives/confs/iims/1996/ek/hedberg2.html>

46. Lee S., Magjuka R. Interactive technologies for effective collaborative learning. URL: http://www.itdl.org/Journal/Jun_06/article02.htm

ДОДАТКИ

Додаток А

Тест передекспериментального зрізу «Текст. Речення.

Види речень за метою висловлювання та інтонацією»

1. За метою висловлювання речення поділяються на..

- а) окличні і неокличні;
- б) розповідні, питальні, спонукальні;
- в) прості і складні.

2. Постав розділові знаки у реченнях. Дай характеристику кожному реченню.

- а) Не розмовляй на уроках
- б) Весна прикрасила дерева зеленими хмаринками листя
- в) Що ти весно нам принесла

3. Визнач, у якому реченні є звертання.

- а) Мама попросила Дарину виконати домашнє завдання.
- б) . Треба поважати дорослих.
- в) Микито, йди до школи!

4. Склади з кожного рядка речення, запиши текст.

Літа середина липень

Липні липи у цвітуть буйно

Зклопотані гудуть над бджоли ними

Збирання пора для настала них меду липового

5. Склади 3 речення за малюнком.

Додаток Б

Тест післяекспериментального зрізу за темою: «Текст. Речення.

Види речень за метою висловлювання та інтонацією»

1. Речення можуть поділятися на:

- А. Розповідні, питальні, окличні;
- Б. Неокличні, окличні, питальні;
- В. Спонукальні, розповідні, питальні.

2. У якому реченні є звертання:

- А. Вітаю, Андрію, чи надовго ви до нас?
- Б. Вітаю. Чим я можу Вам допомогти?
- В. Вітання передали діти захисникам Вітчизни.

3. Склади з кожного рядка речення, запиши текст.

Осінь вересні у приходить

З листя дерев обпадає.

Зклопотано перельоту готуються до птахи.

А Для людей урожай час збирати.

4. Постав розділові знаки у реченнях. Дай характеристику кожному реченню.

- А. Не спілкуйся з друзями на уроці
- Б. Осінь пофарбувала листя різними кольорами.
- В. Що ти осінь нам пересла?

5. Склади 3 речення за малюнком.

